III 27-39

Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дуьйна ● ШИНАРА, 31 МАРТ, 1981 ШУ. ● № 39 (6329). ● Мах 2 кепик.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совете, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК

ЦХЬАЙТТЛАГlЧА ПЯТИЛЕТКА ЗАДАНЕШ ТОЛАМЕ КХОАЧАШИ ТlЕХККХОАЧАШИ ЯР ДУХЬА ЛЕЛАЕЧА

ЕРРИГСОЮЗНИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА ХЬАКЪЕХЬА

КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК белгалду, парте XXVI съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъости Л. И. Брежнева ян доклад, 1981 — 1985 шерашна а 1990 шерате кхаччалца а СССР экономически социальнии дегlайовлаяра Керттера лостамаш коммунисташа, болхлоша, колхозхоша, интеллигенце, дерригача советски халкъо тlанийцар lалавмате чlоагlа деташ айденнен патриотически уйла гlеттаи.

Керда пятилетка Даьхен беркат алсамдаккхара ударни инициативни къахьегарца белгалъяккха аьнна парте баьча тlахьехама жоп луш къахьегама коллективашка шерра яьржай эффективности балха дикали айяра, lилма-технически прогресс сихъяра, цхьайтталагlча пятилетка заданеш толаме кхоачаша тlехккхоачашш яра тlехьара социалистически яхь. Берригача мехка хьаллоацаш а дlаяржаш а латт Москвани Ленинградеи къахьегамхоша пятилетка хьалхарча шера хlаранс шийн бригадани заданеш 7 ноябре кхоачашъе, Ярославски областерчар болх бераш производство йоккхагlа хилийте, Ростовски областерчар проектни низалаш ханал хьалха карарвае аьнна йола инициативаш Краснодарски краян Днепропетровски областен колхозашен совхозашен юртбоахама продукце динал айе аьнна йола почин, Урален Кузбассен къахьегама коллективаи металли доагоро-энергетически ресурсаши кхояра беча балха опыт.

Социалистически яхь — советски наьха лакхача сакхетамен инициативах ларда тlара наьха шоай кхоллам, патриотически болаш, коммунизм хьалтъяра, планаш вахаре чакхъяхара къахьегамхой оарцагlбоаха низ бола средство. Цо-чlо ду производства резерваш гучаяха а царех пайда эца а, балха эффективности дикали айе, производствена довл деча къахьегамхой юкъеозара, коммунистически хьисапе къахьега уйла йолаш уж хьалкхебара хьинаре средство я. Цуьнца цхьана социалистически яхьа йоккхийча торонех цхьацца йолча моттигашка билгала пайда эцаш.

Социалистически яхь дlахо дегlайоалаяра, мехи экономически социальнии дегlабоалабара декхараш кхоачашдара йола цун роль айяра бокхьа лоархlем беш КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, Профессиональни Союзий Ерригсоюзни Центральни Совето, ВЛКСМ Центральни Комитето соцам бу:

1. Наьха чlоагlа айеннача къахьегамех политически уйлах пайда а эцаш союзни республикай компартей ЦК, парте крайкомаша, обкомаша, министерстваша, ведомстваша, союзни автономни республикай Министрий Советаша, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама органаша социалистически яхь тlаераве еза парте XXVI съезде новкъоста Л. И. Брежнева яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тlа оттадаь декхараш, съезда решенеш кхоачашъяра, пятилетка заданеш толаме кхоачашя тlехккхоачашя яра, советски наьха хьал-торо дlахо айелта lалашдара.

Социалистически яхь вlаштlехьъяккхара берригa боварам айбе, боахама механизм эргайоахаш тоаяра деча балхаца айкха бувзам болаш не дегlакхувла. Яхье сийлен традицеш алсамъяха, хlара къахьегама коллективе бокъонце творчески хlама лахара, къахьегаме вlаши яхье бувлареи новкъосташка вlаши гlо дареи, тlадиллача гlулакхах бокка бехктохам хетаргбола, кхоачамбоапараща, къахьегама дисциплина телхаярца машар хургбоаца хьал хьаккхолла.

Ерригсоюзни социалистически яхье берригача болхлоша, колхозхоша, инженерно-технически балхахоша, специалисташа, гlулаккерча ваха, бригадай, участкай, звеньяй, отделеней, фермай, предприятей, объединеней, совхозий, колхозий, организацей, учрежденей коллективаша, городий, районий, областий, край, республикай къахьегамхоша хьинаре дакъа лоацилга lалашде.

2. КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК белгалдоаких, яхьа девиа хила еза: «Болх эффективнои дикеи бе!» Из да общественни рузкъага дика да сийна хьаже, долаш долча дерригача кхоачамех, ерригача производственни потенциалах хьаькъалпен эффективнои пайда эца, дlадодар кlезига а долаш буксоцаш хьахур дукхагlа хилийта гlерта яхилга. Яхье баьнарий низаш къахьегама оасарле сихвгlа айяра, продукце динал лаккхъяра, бийдал, материалаш, доагор, электроэнерги кхояра, керттерча фондех дикагlа пайда эцара, продукци дlаахнийтара планаш оттальча ханен номенклатурагlен шеко йоацаш кхоачашъяра тlадерзаде.

Цу ларда тlа lалашде:

халкъа боахама эшаш йола производства средстваши бахача наха халкъо дукхагlа дlадехаш дола товараши дукхагlа хулийтилга, керда техника, технологи хьаярен юкъейоалаярен ханаш лоацъелга, фондо юхалур лакхделга, материалаш чулоацилга кlезигделга;

лаьттани хьайбайн продукце производство дlахо лакхъелгея цун дикал тоаелгеи, продовольственни программа толамца кхоачашъелга, кхай хlара гектаро юккера лу продукци алсамъяккара юртбоахама, транспортни, промышленни предприятеша бартагlа болх белга;

мовхьаш а нах а дlа-юха кхувлара даькъера халкъа боахаман бахача нахан эшараш дизза а ханнахьа а кхочашделга, транспорта дерригача тайпаша болх вlаши бокъонца бувзам болаш белгеи цар балха координаци елгеи, мовхьаш кхача дезача дlакхоачадера ханаш лоцъелгеи уж ца талхийташ а ца дойташ а леладелгеи, пассажираша гlулакх дара культура лакхъелга;

гlишлош хьалъяра ханеш лоацъелга, производственни низалаш, культурно-бытови объекташ, наха чубаха цlеношо ханнахьа а ханал хьалха а хьалдаь доахилга, хьалъе йола а яь хьалъяь ца йовлаш йолча гlишлой боарам кlезигбелга, болх беш йолча предприятешта реконструкци елгеи кердача техникаца lалашъелгеи сихделга;

наха деш долча гlулакхий боараш тайпашш шерделга, прогрессивни формаш юкъейоалаелга, бахача наха деча гlулакхий дикали культуреи лакхъелга.

3. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, боахамий кулгалхоша къьастта теркам тlаахийта беза бригадашка, участкашка, отделенешка, фермашка социалистически яхь йоаржаяра. Производстве эффективности продукце дикаля лакхъяра, къахьегама дисциплина чlоагlъяра, кадраш хувцалуйта кlезигдаре, къахьегамца коммунистически хьисапе гlулакх леладеш хургболаш къахьегамхоща кхетам баларе лоаттабеча къовсамера цу коллективай лоарlам лакхбе беза. Встречни планаш уттаяра, технически нийса къахьегама норяаш, бригадин боахама расчет, хlемаш кхом барех дикалеи лицени счеташ юкъейоалаяра. чlоагlбаь болча боарамера балхаш кlезигагlча болхлошца кхоачашдаре даькъера болхлойн колхозхойн инициативаш хьаллувца а дlайоаржае а еза.

Производстве, общественни вахаре, бысте хьокхаме хила беза яхье хьалхалаттараш, коммунистически къахьегама ударникаши коллективаши.

4. Министерстваша, ведомстваша, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органаша, боахамий кулгалхоше шоай ма хулла хьаллувца еза дикала хьокхамаш тоадара, эггара хьалха къахьегама оасарле лакхъяра, продукцега дlадодар лоцдара, тlабоагlа пайда алсамбаккхара, дикалга диллача эггара лакхагlча категорех йола продукци дукхагlа арахецаре, производственни низалех эффективнегlа пайда эцаре, бийдал кхояра чотах производстве боарам лакхбара тlаерзаль встречни планаш уттаяра даькъера къахьегама коллективай инициативаш. Хьаде деза встречни планаш толамца кхоачашъяра эша материальни, организационно технически, экономически хьалаш.

5. Ма хулла чlоагlагlа дегlайоалае еза ритмично болх бара эша хьалаш хьадара, юккера хьахуйлараш дикагlа хилийтара, лоархlамегlера lилма-технически социально-экономически проблемаш къестаяра йола целеви комплексни планаш толамца кхоачашъяра тlаерзаль йола смежни предприятейн организацейн коллективашта юкъера яхь. Цу гlулакха шерра пайда эша беза промышленноста лаьттагlара оахкаленаьа хьайоахачен уж чакхйоахачен доакъой доттагlлеа предприятей, «болхлой эстафета» принципагlа Саяно-Шушенски Нуренски гидроэлектростанцеш, КамАЗ, «Атоммаш» завод хьалъеш йовхкача къахьегама коллективай опытах; хlаьта иштта Ленинградски транспортни узела транспорта дерригача тайпай болх вlаши бувзареи цуьна координаци ярей; «эзарпей договорагlа» йолча юрта боахама, промышленноста яйгача, текстильни, кхыча доакъой къахьегамхой.

Министерстваша, ведомстваша, союзни автономни республикай Министрий Советаша, крайисполкомаша, облисполкомаша яхь лелаяра договораш уттадеча смежни предприятей, объединеней, lилма-тохкама, проектно-конструкторски кхыча организацей балха координаци елга lалашде. смежникий яхь дегlайоалаяра доакъошта юкъерча координационни советаштен общественни штабаштен эшаш дола новкъостал де.

6. Пачхьалкхен планаш кхакъала хилар, дегlаахара темпаш, производственни балхах юккера хьахулаш дараш, низалаш, нах чуlа цlенош, культурно-бытовой гlулакхашта эша объекташ комплексни болх бе йолаялийтар, кхетам баларе балха лоаттам, шу а пятилетка а йолаелча дена итогаш а еш социалистически декхараш кхоачашдар чоте а лоацаш министерстваша, ведомстваша, профсоюзий ЦК-ша объединеней, предприятей, организацей коллективай балха мах бе беза.

Яхьа юкъе дакъа лоацарий материальни моральни стимулировани система эргалькха тоае. Материальни совгlаташ далара фондан социалистически яхьах хьакхнараш чоте а эцаш болхлошта премеш ялара йолча алапей фондаш средствах билагlа пайда эца. Яхьа шоай ханнахьа итогаш елга lалашде.

7. Социалистически яхье нотало яьккхараштa совгlаташ дала оттаде:

болхлошта, колхозхошта, инженерно-технически балхахошта, специалисташта, гlулаккерча наха — министерствай (ведомствай), профсоюзий ЦК сийлен дипломаш, памятни совгlаташ а ахчан премеш;

бригадай, участкай, звеньяй, фермай, отделеней коллективашта — министерствай (ведомствай), профсоюзий ЦК сийлен вымпелаш, памятни совгlаташ а ахчан премеш;

комсомольско-кагирхой бригадашта — «Пятилеткай турпалаш — дикагlйолча комсомольско-кагирхой коллективана» яха карара кара тела Цlе байракхаш, дипломаши ахчан премеши дlа а луш;

промышленни, производственни, lилма-производственни, боахамий юкъарча, агропромышленни, кхыча объединеней коллективашта, цар производственни единицашта, предприятешта, стройкашта, колхозашта, совхозашта, lилма-тохкама, проектни, конструкторски, кхыча организацештен учрежденештен, лакхерча дешара заведенешта — КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Цlе байракхаш, дипломаши ахчан премеши дlа в луш. Шера итогех КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Цlе байракхаш сина а встречни планаши доккхагlйола декхараши кхоачашдеча эггара доккхагlен тешаметlен хьокхамаш долаш а йола коллективаш СССР ВДНХ-арча Ерригсоюзни Сийлен улга тlа дlаязйойла;

городашта, автономни округашта, городашкарчен юрташкарчен районашта — КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Цlе байракхаш, дипломаши ахчан премеши дlа а луш;

союзни автономни республикашта, краяшта, областашта — КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Цlе байракхаш, дипломаш дlа а луш.

Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш а хlара шера а бlарччача пятилетка а, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Цlе байракхаш пятилетка хlара шера уж тийнача предприятешта, районашта, городашта, автономни округашта, краяшта, республикашта дика царга юсаргйолаш дlатела.

8. Предприятей, объединеней, стройкай, колхозий, совхозий, lилма-тохкамен кхыйен организацей а учреждене а, лакхерча дешара заведеней коллективашта яла КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК «Цхьайтталагlча пятилетка лакха эффективности балха дикали хилийтара тlехьа» яха Памятни знак чlоагlъе. Памятни знак тела геттара дика болх беши цхьайтталагlча яхе шера плана заданеш кхоачашъеча эггара дикагlа хьокхамаш долаши йолча, Ерригсоюзни социалистически яхьа хlара шерарча итогех КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Цlе байракхаш дукказа тийнача коллективашта.

Балха эффективности дикали айеча доккхий толамаш дахарах, заданеши социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдарах памятни совгlат а луш болхлошта, колхозхошта, инженерно - технически болхлошта, специалисташта, гlулаккерча наха телара «Цхьайтталагlча пятилетка ударник» яха цхьан кепара юкъарсоюзни знак оттальй.

9. Къахьегаме а lилма - технически творчестве а гlоргдаьнна хlамаш карагlдаьннача социалистически яхье хьалхалаттараша — болхлошта, колхозхошта, инженерно-технически болхлошта, специалисташта телаш йола СССР Пачхьалкхен премей дукхал 25-нега кхоачаш алсамъякк[illegible].

ВЦСПС-о халкъа боахама доакъошка къахьегама цlи деача ветераний шерагlйола советски профсоюзий премеш социалистически яхье доккхий толамаш даьхача производстве хьалхалаттарашта тела оттаяре; Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьнараш белгалбахара Советски Союзе гlолла лелеи довлол дехьарча мехкашка ахарех хlара шера 120 эзар льготни туристически путевка хьожаяра;

ВЛКСМ ЦК-ас социалистически яхье доккхий толамаш даьхача комсомольско - кагирхой коллективашта, къонача производственникашта тела Ленински комсомола премеш оттаяре; производстве хьалхалаттарашта «XI пятилетка къона гвардеец» яха знак телара а социалистически яхье котбаьнарашта телара в советски халкъа революционни, тlема, къахьегама сийлен моттигашка ахарех вежарашха долча социалистически мехкашка ахарех хlара шера 30 эзар льготни туристически путевка хьожаяра;

Ешна предложенеш реза хилча тlаэца.

10. Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама органаш декхарийла я социалистически яхь вlаштlехьъяккхара — яхь дlайовзийтара, карагlдьнар вlаши ийсдар, хьалхалаттача опытех практически пайда эца йиш хилара ленински принципаш леррагlа чакхъяха.

Яхье котбаьнарий опыт шерра йоаржаелга, СССР ВДНХ отраслевой павильонашка из дlахьовхар тоаделга, хьалхалаттача опыта школашка, экономически дешара системе, коммунистически къахьегама школашка, халкъа университеташка lомаелга lалашде.

Карара кара тела Цlе байракхаш еннача коллективашка предприятейн организацейн кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски болхлой семинараш чакхйоахилга юкъедоаладе.

Социалистически яхьах хьахулар дукхагlа хилийтара, цун доакъашхой производственни общественни хьинар айдара даькъера идейно - кхетам балара балха, пропаганда агитацен лоархlам лакхбе. Маьхера почнаши керда дlадоладаь гlулакхаши шерагlа дlадоаржадара а юкъедахьара а, яхье котбаьнараша лакха техникаш дакара наьгъаш а методаш а массе оагlорахьара дlаьовхара бизагlа пайда эца массови информацен пропаганда средствай торонех.

СССР Госкомиздата, Политиздата, Профиздата, «Плакат», «Молодая гвардия» яхача издательствай, СССР Госкино планаш тlа белгалдолда хьалхалаттарий опыт, яхь дегlаахара, къахьегамца коммунистически хьисапе гlулакх леладара проблемаш кlоарта хьагойташ йола литература, плакаташ, документальни художественни фильмаш арахецилга. Центральни моттигашкарчен газеташ тlа социалистически яхьа хетаяь лаьрхlа оагlонаш арайоахилга, хlаьта иштта «Социалистически яхьа дневник» яха теле а радио а передачаш кийчъелга юкъедоаладе.

11. Профсоюзий ЦК-шца цхьана а СССР Госкомтрудацеи ВЦСПС-ацея дага а яьнна министерстваша, ведомстваша доакъошта лаьрхlа цхьайтталагlча пятилетке Ерригсоюзни социалистически яхьа условеш чlоагlйойла.

* * *

КПСС Центральни Комитет, СССР Министрий Совет, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК чlоагlа тешаш я болхлоша, колхозхоша, инженерно - технически lилмани болхлоша, промышленноста, юрта боахама, гlишлошъяра, транспорта, халкъа боахама кхыча доакъой берригача къахьегамхоша цхьайтталагlча пятилетка заданеш кхоачашш тlехккхоачашш яра кхы а шерагlа дерригача халкъа социалистически яхь йоаржйергхилларах, КПСС XXVI съезда исторически решенеш кхоачашъелга lалашдергхиларах.

ЯЛАТ ХАННАХЬА ДlАДУВРГДА

Лоацача хана кхашнара балкаш чакхдеха лерхl колхоза лаьтталеладераша. Хьажкlаш дlаюврглйола кхаш кийчдеш боахк механизатораш. Дийнахьара норма 14 гектар йолаш чаркаш йолча тракторашца 17 гектар шаьръеш къахьег механизатораша А. Марыничева, Н. Гриценкос, кхычар. Иштта хьинаре къахьегаш ва И. Литвиненко а. Цо шой гусенични тракторца норма 18 гектар йолаш хlара дийнахьа 22 гектар лаьтта кийчду хьажкlаш дlае мара ца езаш.

Ялата лаьрхlа кеп дlабуврг-болча лаьтта культиваци еш латт. Укхаза дика толамаш доах механизатораша П. Гайворонске, А. Бузоверова. Цар хlара дийнахьа 20 гектар лаьтта кийчду, планагlа 14,5 гектар мара йоацача. Кийдаь даьннача лаьтта кеп дlабе болабеннаб механизатораш.

Дlае коартолаш хьахоржаш а дlаюви а ба колхозхой. Хьалхашка латтача декхарий бехктохам бовзаш, хьинаре къахьегаш ба укхаза коартолаш лелаеш бола колхозхой М. Колотаева, Е. Нечаева, А. Назарова, дукха кхыбараш.

Белгалдаккха доагlа тха боахам коартолаш делаяра лостам болаш болга. Цу мах болча культура хьувкъам шера шозза чуэц оаха. Соахка оаха даьха хьокхамаш во дацар. Укх шера а доккхий социалистически декхараш тlаийцад тха колхозхоша. Оаха лерхl шозза хьувкъам а кхебеш хlара гектара тlара 270 центнер коартолаш чуэца.

Укх шера генараш дlадувргда оаха 500 гектара тlа. Дукхача шерашка тlаювла баьцаш чуйца даьтча, аьха а аьха кийчдаь lодалар из культура дlае лаьрхlа лаьтта. Март бутт дlаболалуш шоалагlа культиваци йир цу кхай тlа.

Вокха терхам тlалоаттабу тха партийни организаце социалистически яхь вlаштlехьъяьккхара. Оаха чlоагlа сий ду хьинаре, хьаьнала къахьегачар. Балха итогаш ю кхо ди массаза доал. Къахьегаме хьалхалаттачар сийна центральни усадьбе, кхашкарча станашка цlе Байракх айю, «Листокаш», «Молнеш» арахеш, дикагlа йола опыт массанена дlайовзийт, яхье нотало яьккхачарна цlе вымпелаши ахчай премеши тела.

КПСС XXVI съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба тха механизатораш, лаьтталеладераш. Агротехнически дикагlйолча хана тоамца чакхдоахаргда оаха XI-ча пятилетка хьалхарча шера кхашнара балхаш.

А. ПОПОВА,
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза керттера агроном.

СОВЕТСКО-МОНГОЛЬСКИ ЭКИПАЖО НИКЪ ТОЛАМЕ ЧАКХБАЬККХАБ

Космонавташ Владимир Джанибекови Жугдэрдэмидийн Гуррагчеи юха лаьтта бессаб

ТАСС хоам

1981 шера 30 марта московски хана 14 сахьати 42 минути яьлча «Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-39» яхача орбитальни комплекса борта тlа цхьана тохкамаши эксперименташи яра программа толаме кхоачашъьчул тlехьагlа кема комадир Советски Союза Турпал СССР летчик-космонавт Владимир Джанибековаи космонавт - тохкамхо, Монгольски Халкъа Республика гражданин Жугдэрдэмидийн Гуррагчеи чубоагlаш йола дунен халкъашта юкъера экипаж юха лаьтта ессай. Космонавташ новкъостий Коваленкои Савиныхи «Салют-6» яхача станце тlа дlахо болх беш ба.

«Союз-39» яхача кема lойоссаеш йола аппарат Советски Союза территоре белгалъьча районе города Джезказгана къулба - малхбоалехьа 170 километр гаьна lоессай. Лаьтта lобессачул тlехьагlа новкъостий Джанибековеи Гуррагчеи могашал дика я.

Дунен халкъашта юкъерча экипажо «Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-39» яхача орбитальни комплекса борта тlа толаме кхоачашдеьд Советски Союзеи Монгольски Халкъа Республикаи lилмахоша цхьана кийчъьча лаьрхlа хиина тохкамаши эксперименташи.

Космонавташа Коваленка, Савиныха, Джанибекова, Гуррагче лаьттан lалама ресурсашта тохкамаш даран гонахье lомаяран лаьттани Дунен океана акватори хьайолча районий суртaш даьхад.

Диффузен хlамаш дlа-юха кхахьарен процессаш, хlаьта иштта микрогравитаце хьалашка керда соединенеш хьахилар дlахо а lомадара тlаерзаль цхьана цхьайола технологически эксперименташ яьй, никъ бера программа лоархlаме дагъа хилар записаш яра кердача методашта обработка яра а космосе тайп-тайпара lилма-технически декхараш кхоачашдар духьа голографически сурташ дlателара а экспериментех.

Космически никъ баро сага дегlа а биологически объекташ дегlаахара а ю аьлийн lомаяра дукха медико - биологически тохкамаши экспериментаци яьй. Хьалхагlа урагlъяхача дунен халкъашта юкъерча экипажана «Салют-6» яхача станце тlа болх беча хана дlайолаль хиина тохкамаш дlахо дир.

«Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-39» яхача орбитальни комплекса борта тlа тохканий йоккха программа кхоачашъяре социалистически содружества мехкий халкъа боахам, хlаьта иштта космически lилма а техника а дlахо дегlайоалаяра накъаиртйола керда даннеш lоаьй.

«Интеркосмос» программагlа эргlаяара космически никъ белга толаме чакхдаккхар машари lилма - технически прогресси бахьаьнце вежарашха долча социалистически мехкаша космически аре тохкачен нарвезаечен бердатo вlаши цхьана гlулакхаш лахадарах дола керда масал да.

Монгольски космонавто дакъа а лоацаш монгольски халкъа революце котален 60 шу дузача шера космосе цхьана баьча наькъе хьагейт советски монгольски халкъий доттагlдоала дотагlал дlахо дегlаденнилтеи чlоагl[illegible].

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛА СССР ЛЕТЧИКА-КОСМОНАВТА НОВ. В. А. ДЖАНИБЕКОВНА ЛЕНИНА ОРДЕНИ «ДОШО СЕДКЪА» ЯХА ШОЛЛАГlА МЕДАЛИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни lилма тохкама комплексаца толаме космически никъ барахи шу хана къонахчалй турпалали гойтарахи Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. Джанибекова Владимир Александровича лойла Ленина ордени «Дошо седкъа» яха шоллагlа медали.

Советски Союза Турпала нов. В. А. Джанибекова дейале гlулакх белгалдоккхаш турпал ваьча моттиге бронзови бюст оттае.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1981 шу, 30 март.

МНР ГРАЖДАНИНА КОСМОНАВТА-ТОХКАМХОЧОА ЖУГДЭРДЭМИДИЙН ГУРРАГЧЕНА СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛА ЦlИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Салют-6» — Союз» яхача орбитальни lилма тохкама комплексаца толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали турпалали гойтарахи Советски Союза Турпала цlи лойла Ленина ордени «Дошо седкъа» яха медали дlа а луш МНР гражданина космонавта-тохкамхочоа Жугдэрдэмидийн Гуррагчена.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1981 шу, 30 март.

СОВГlАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

РСФСР ЮРТА БОАХАМЕ ХЬАЛХАЛАТТАЧАРНА СССР ОРДЕНАШИ МЕДАЛАШИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Иттлагlча пятилетка заданеш, лаьттанцарен хьайбайн продукташ дукхагlа яхарен пачхьалкхенга йоахарен тlалийца хиина социалистически декхараш толаме кхоачашдарах ЛОЛДА:

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР-е ГlОЛЛА:

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН

Кадиев Госпой Баьхьудина — Назрановски района «Октября 40 шу» яхача совхоза тракториста.

Феньева Галина Герасимовнана — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатель.

КЪАХЬЕГАМА ЦlЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Абаев Баки Даудовича — Шалински района «Шалинский» совхоза директора.

Албаков lаддал-Хьакима Мухарбика — Назрановски района «Октября 40 шу» яхача совхоза директора.

Анисимов Иван Андреевича — «Сельхозхимия» Грозненски районни производственни объединена тракториста.

Воронин Анатолий Ивановича — КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретаре.

Дзейтов Жабраила Амирхана — «Птицепром» треста директора.

Зангиев Дока Галуровича — КПСС Нохч-Гlалгlай обкома секретара.

(Дlахододар 2-ча оагlо тlа).

ЙIАЬХХАЧА ХАНА ДЕ ДЕЗАРАШ БЕЛГАЛДИР

ПАРТЕ ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ШОЛЛАГIЧА ПЛЕНУМЕРА

Укх деношка чакхъяьллина парте Грозненски горкома пленуме йийцар КПСС XXVI съезда решенеш кхочушъяре оттаьлча мероприятей проект. Хьалха дIанхача шерашка цу тайпара гIулакх дуьйна кийчделга алхха горкома отделаех тийша дар. Цара отта а яь хьачуенна мероприятеш аргIанарча пленуме чIоагIйинча уж кхоачашъяра бе эша болх дIаболабора. ХIьэта хIанз цу даькъе керда никъ лаьцабар.

Пленум хилалехьа массехк дн хьалха парте горкома членашка, кандидаташка дIаелар цу мероприятей проект. Шоашта де лерхIарий проект йзачул тIехьагIа цу хьаьсхьа шоашта хетараш парте райкомашка дIадоваийташ, царца дагабоалаш хилар уж. Иштта дувца оттадеча дешна даькъе берригаш хьалхе дух тIа баьина ца Iеш леттIа кийчбенна а болаш шоай пленуме бахийтара эша хьалаш хьадарца белгтала яр, цу дийнахьара пленум.

Болх дIаболабешие а вIашагIъехкача комиссей членаш, дIа-юха бекъа а бенна, мероприятей хIара раздел хоадам болаш юкцаш, шоашта хетараш вIаши дусташ хилар. Цул тIехьагIа шоай пленарни заседание вIашагIкхийттар пленума доакъашхой. Укхаза къамаьл дир города чуйоагIача парте райкомий берригача хьалхарча секретараша. Цар а хIаьта иштта пленума ихыча доакъашхоша а — берригa дIалаьрхIача итт саго — къамаьлаш дир укхаза. Цар хоам бир мероприятей проект юкцаш лыкхача хана бIаьш йола предложенеш, критически замечанеш яь хиларах. Царех керттеръярех дувцаргда вай.

— Кадраш хьахаржара, уж балха тIа дIа-юха нийсъяра, царна кхетам балара, резерва бу болх эргабыкхка тоабара КПСС XXVI съезда исторически решенеша дIадеххача тайпара хаьдда дола гIулакхаш белгалдаьхад городской партийни организаце карарча пятилетке, — аьлар шийи къамаьл дIадоладеш парте Ленински райкома хьалхарча секретара П. Н. Громова. Из дош тIаийю решенеш кхоачашъярца пхьана шийи балха юкъметте лоаттаде, берригача организационно - партийни балха методаш даим эргайоахаш тоае парте горком лерхIаш хилар де доагIаш дола хIама долга белгалдаьккхар цо.

Цунца цхьана хьанийхар парте райкомий а цхьайолча юкхьенцарча парторганизацей а отчеташка ладугIара белгальяь ханаш къоастве езаш хилар. царех цхьаьрий балхага шера массехнара хьежаргболтей хIаьта вокхар болх хайра тернал ца беш бите лерхIалгей нийса ца хилар. Халкъа боахама кулгалдара организационни формаш хувцаяларга хьежжа партийни организацей структура эргалкийча тоаяра де эшараш хоадам болаш белгал ца даьхача даргдоацалга хьадийхар парте горкомагара. Хаьдда система хьайинза аргьяц парте чура информаци тоаяра даькъе а.

«Хiара балха дийнахьа хьахур дукхагIа хилийта» яхача девизагIа «Электроприбор» яхачей СССР 50 шу дизара цIерагIча химически заводий коллективаша дIайолаяь яхь шоаш дег тIара раьза хинна хьаллацарах, из гIулакх норта болаш леладара коммунистий, берригача къахьегамхой хьинар, парторганизацей денал айдара дей долчохи дIайоадача хана де лерхIачохи дийцар пленуме къамаьл даьча «СевКавНИПИнефть» слесара, партгрупорга Б. И. Василенкос. — Парте XXVI съезде яьча Отчетни доклада тIа боккха лоархIам бу Iилман лоархIам лакхбара. Iилман разработнаш изобретенеш сихагIа производствана юкъекхухьилга, цуьцара бувзамаш чIоагIделга из да тха керттера балха декхар. Лакъда, тха балха новкъарле еш хIама да серийни йола продукци арахецнялга наст-каста тIадехкаш хилар. Организаторсии, боахама, политически гIулакхаш айхха вIаши дувзаш чакхдоахилга Iалашдеча хана цу тайпара кхоачамбоацараш ца хулийтилга Iалашдой вай кхы а сихагIа коммунизмагIьа дIахьалхашкахьа ухаргда.

Экономика дегIайоалаяра партийни кулгалделга тоадара, производства эффективности дикали лакхъяра шоай районерча коммунисташа мероприятей проекта юкъедаккхьа могадеча гIулакхех дийцар парте Заводской райкома хьалхарча секретара В. А. Куцелкос. «Старогрознефть». НГДУ оператора А. Н. Климанова. Цар даьча къамаьлий керттера чулоацам ерриге мероприятеш, хIара декна партийни организацешка а боахамашка а чакхдоаха гIулакхаш шеко йоацаш карарча шера а бIарчача пятилетка а заданеш хинал хьалха кхоачашъяра тIадерзадаь хила дезилгах латтар.

Дукха а тайп - тайпара а мероприятеш чекхъяха лерхI парте горкомо идеологически, политико - кхетама болх вIахо тоабара тIаераяь. Цига белгальяь парте XXVI съезде новкъоста Леонид Ильича Брежнева яьча Отчетни доклада керттерча разделашцен, выводашцея, положенешцея юкъаехна пункташ.

Тха предприяте хIанз болх беш ба, аьлар гIишлон материалаш еча № 2 йолча комбината слесара П. Н. Крамсойя, парте лакхерча форумо яь решенеш къахьегамхошта дIайовзийтара, уж кхоачашъяра нах сарцагIбахара. Из деча хана оаха пайда кхбу практике шоаш пайдам йолга хьагойтача тайп-тайпарча формаехи методехи. Тха идеологически бIухоша кхетама болх бу къахьегама коллективе санна нах бахача а: цаI дола политденош чакхдоах, бахача наьха сходаш, улицай пIейе, района, города кулгалдеча болхлошца вIашагIкхетараш чакхдоах. Бакъда, уж гIулакхаш кхы а дикагIа вIаштIехьдаьха леладергдар бах, нагахьа санна цхьайола ледарлонаш ца нийсъяре. Хан-ханнахьа а хьдди лостам болаш а бац шийи болх агитпункто. Чакхйоаха цхьайола мероприятеш чулоацам болаш а безаме а хилац.

Керттерча даькъе из декхар кхоачашдара тIадерзадаь да городской партийни организаце кхетама болх лелабара белгалдаь гIулакхаш а. Цу даькъе шоашта хетарех лаьца къамаьлаш дир пленуме КПСС Октябрьски райкома хьалхарча секретара Л. П. Книловас, № 3 йолча горбольница керттерча лора заместителa Т. Д. Дакийльгова, кхычар. Цар а иштта къамаьл даьча кхычар а бIарчча хьанйнача могайир парте горкома мероприятеш, цунца цхьаьна уж кхы а хьаддагIен норта болашагIен хилийтара лоархIаме предложенеш елар.

Бухсоцаш пленуме къамаьл даьча парте Грозненски горкома хьалхарча секретара, XXVI съезда делегата Н. Н. Семенова белгалдаьккхар, советски халкъа вахара хьелаш тоадара. Даьхен наьн лоархIами айбаре шийи белгтала моттиг съезда решенеша дIалоепаргхилар. ХIаьта вай де лерхIараш кхоачашделга хIара къахьегама коллективах хIара сагах.

Дiанкача пятилеткагIа халкъа боахама планий керттера позицеш кхоачашъеча толамаш лаьхадале а цхьадолча лоархIамече хьокхамашка хьежача гуш да къаьст-къаьстача коллективаша меттел бIарччача районаша а мелал гойтилга. Соахкерчул шин процент эшиинагIа ба 1981 шера хьалхарча цхьа бетта промышленни производства бодрем а.

Къаьстта чIоагIа теркам тIазар ораторо наха чIоагIа хоатташ дола товараш дукхагIа арахеца, предприятешкара гIоана дола боахамаш чIоагIа дегIадоаладе дезаш хилара. Цу берригке дIадех продукци хьаярен йоххарен заданеш мичча тайпара яь а кхоачашъярах кхоачам а ца беш декхар комплексни бухсоцаш хьахур дукхагIа хургдолаш чакхдоаккхилга массанахьа Iалашдеш хулга.

Мероприятей проектах лаьца яь критически замечанеш, предложенеш юкъейихьа тоаьчул тIехьагIа аргIанарча пленуме чIоагIъе лаврхIад.

С. МАЙСИГОВ.

«Терек» яхача Нохч-ГIалгIай мебельно-дахчах хIамаш еча производственни объединене дикагIъярех лоархIаш я Ферфилова Надежда Ивановна керте латта отделочникий бригада.

Барт тайпача коллективо хаддаза 30—40 процент тIехкхоачашъю балха норманаш, продукци тIехдика кийчъю.

СУРТА ТIА: хьалхалаттача отделочникий бригадир Н. Н. Ферфилова.

З. БАТЧАЕВА сурт.

НАХА ЭША ДИКА ТОВАРАШ—ДУКХАГIА

Халкъа вахара хьал тоадарга юкъаенна йола дукхача тайпара проблемаш юкъаш хьалхарча плане оттадир КПСС XXVI-съездо наха эшаш дола товараш арахецар. Отчетни доклада тIа КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева кертагIдаьккхар, вахара хьал тоадара парте деча гIулакхашта юкъе эттара лоархIаметIа да халкъа эшаш дола товараш арахецилга шердарц вар дикал лакхъяри, наха эша гIулакхаш ду сфера дегIайоалаелга аьнна.

Цунца дувзадена пхьайтталагIча пятилетке СССР социально - экономически дегIаахара плана юкъедихьад халкъа эша товараш арахецаш йола промышленность дегIаахара темпаш сихъелга.

Ховш долча тайпара, дукхача пятилеткашка бахача наха эша товараш арахеца промышленность дегIаахара темпаел лаккагIча темпаша дегIанхай советски эза-йоккха индустри — еррига социалистически экономикалард. ХIаьта из закономерни, хиланза иотIоала процесс яр. ХIана аьлча, нIаз тешаме лаьа йоацаш хилча хьалъеш йола эдани чIоагIа хила йиш яц. Ца бехьан долаш вай мехка хьалий тахан вай эттара доккхагIа а чоалхенегIа а дола декхараш эттара хьалха халкъа вахар хьал тоадарца дувзаденнараш а долаш, къастаде торо хулийташ йола ина бола экономически потенциал.

70-гIча шерашка шоаза дукхагIа арахийпар халкъа эшаш дола товараш. Шортта арахец хьалха вай рынке кIезига хинна е вIалла доацаш хинна товараш. Советски дезала быта юкъеснай телевизор, холодильник, баракъаш дутта машин, дукха кхыйола хIанзарча ханара бытовой приборaш. Дукха а дикагIа да хIана советски наха тIадувхаду бараькъаш, дикагIа да цар дуар. ЧIоагIа шербеннай бахача наха эша гIулакхаш ду сфера.

Цхьабакъда, цхьадола товараш арахецара планаш кхоачаш ца яр, цар дикал лакхъяра, отделка дикагIа хилийтара, ассортимент шеръяра лертта теркам тIа ца бахийтара бахьан долаш, хIаьта иштта наха эша гIулакхаш дарен торговлен сфере кхоачамбоацараш хиларгIа хаьдда йола халонаш нийсду нах тIа-тIа дикхагIа царна эшача хIамашие Iалашбеча. Цунах а дийшар партийни съезде. Хьалхашка оттадаьд бовъонца гIанзарча халара, халкъа эшараш-ка хьежжа наха дIадехача товарийи бахача наха эшача гIулакхийи производство хьаяра декхар.

Карарча шерре а — пхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера — плана тIа белгалдаь да халкъа эша товараш хьадеча даькъа реконструкци яра йоккхий капитальни вложенеш дIаяхийта. Къоастадаь аьлча, яйгачеи кхачаш промышленноста йола машинаш хьаяра хьоаьхаль средстваш 19,6 процент алсамъяргъя.

Бахача наха эшача товарий производство дегIайоалаеча боккха лоархIам болаш ба вайнга ева - йоккхача промышленноста доакъош. Цар арахец хIанз халкъа эшача кхачаш доацача товарех ахаш совгIа дараш. Карарча пятилетке лерхIаш да цу доакъошта йола халкъа эшача товарий, эттара хьалха культурно - бытовойи боахама лерхIаш даийи производство дегIайоалаярен цар дикал лакхъярен хьакъехьара заданеш лакхагIа лла. Цу даькъе чIоагIа дог доахаш да вай хIанзарча ханарча химически промышленностага — советски индустре къоначa, амма чIоагIа хIамах ка йоалаш долча даькъага.

Глеб СПИРИДОНОВ, АПН политически обозреватель.

ПАЙДАНЕ СЕМИНАР

Укх деношка кепайоазон ЦIагIа Грозненски районерча политдешара еррига формей пропагандистий семинар хилар. Цига «ИттлагIча пятилетка итогаш парте XXVI съезда решенешкара хьадоагIа цхьайтталагIча пятилетка декхараш» яха доклад йир КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара А. И. Воронкина.

Цул тIехьагIа «ДегIаенача социализма ханара, КПСС экономически политика» яха — Нохч-ГIалгIай университета политэкономе кафедра заведующе В. И. Синельникова, «Советски общество социально-политически духовни дегIаяри парте аргIанара декхараш» яха — Грозненски мехкдаьтта института философе кафедра заведующе А. А. Мапкиева, «Парти — советски халкъа авангард» яха — мехкдаьтта института доцента В. Л. Коптева, «КПСС дуней халкъашта юкъера политика» яха «Знание» общества республикански организаце лектора Б. А. Никольске лекцеш йийшар.

Парте XXVI съезда решенеша хьежжа политдешар тоадара тIаераяь рекомендацеш тIайийцар семинаре.

ТХА ЙОАКХО А Я ИЗ

КПСС XXVI СЪЕЗДЕ НОВ. Л. И. БРЕЖНЕВА ЯЬЧА ДОКЛАДАХ ЙОЛА АГИТАТОРА Г. МУСАЕВА БЕСЕДА

КПСС XXVI съезда балха итогаш чIоагIа тIаьзар «Куларинский» совхоза хьайбаш лелаерий теркам. Хьайбай продукци лакхара боарам лок ца йолийташ хьабоагIа боахам укх тIеххьарча шерашка. Совхоз цаьи республикански социалистически яхье котъюлаш хиларах доккха дакъа доалл № 1 йолча шурий-товарни ферма коллектива. Дукхьал цу ферме болх беш ба районе меттел, республике а бовзаш бола доярхаш. Коммунистий съезде йийца 80 ча шерийи цхьайтталагIча пятилеткан халкъбоахама актуальни проблемаш чIоагIа уйла тIайохийташ я укх деношка боахаме.

Совхоза парткомо агитаторашта тIадиллар парте XXVI съезда лоархIамегIара решенеш дIайовзийтар пухьа массе метте болхлошца беседаш ега. Цу тайпара цхьа беседа хилар укх деношка № 1 йолча шурий-товарни ферме.

— ЦхьайтталагIча пятилетка керттера декхар, — дIаволавелар агитатор Мусаев Гугу, — халкъа боахам хадданза, тIехь-тIехьа чIоагIагIа дегIахувлара, Iилма-технически прогресс сихъяра, экономика интенсивнегIа дегIаахара паьнъа тIа лакхара, мехка производственни потенциалах пайда дикагIа эцара, массе а тайпара ресурсаш ма могга кхоара, балха дикал тоадара ларда тIа советски наьха хьал-торо дIахо лакхъелта Iалашдарах латт.

— Докладах тIа кIезига моттиг хетальии мехка юрта боахам дегIабоалабера проблемашта, — йоах Мусаева. — Парте лаьрххIача тайпара халкъа вахара, боарам лакхбулургмичаб баха нах продовольстнеца Iалашбара проблема къоаста ца йой. Съезде хьдда аьйнад лаьрххIа йола продовольственни программа оттае еза ха хьатIакхаьча хиларах цо Iалашде деза юртбоахама продукци дукхагIа йоахилга.

Мусаева бIаргагоре, шийи къамаьлага чIоагIа уйла тIаяхийта ладугIаш багIа доярхаш. Царех хIарачар массехк минут яьлча доахан детта гIоргья. Цу балха долла хIама кийчдаь даьнна да, цудухьа ха дукхагIа нийсъенай агитатора беседа дIахоьра.

— Вай болх беш яр юртбоахама производстве эттара керттерчарех цхьа участок я, — йоахар Мусаева дIахо. — Вай ферме йоаккхаш йола шура чIоагIа эшаш я города, цунга хьежаш багIа детсадашкей школашкей, болхлой столовешка а тикашка а. Дикка болх ба шоах хIараше из кхетадеш. Вай дукхагIа бола доярхаш тIехдика болх беш ма бий. Из шоана ховш за. Цифраш йоалаергъя аз. Шин бутт мара а баьинабац, хIаьта Исаева Любас хIанзале 734 килограмм шура яьнххай шийи групперча хIара Iеттагара. КIезига яьнхаьц Масхутова Кабирата а — 676 килограмм, Алимирзаева Майзанта — 656, Умарова Сонбата — 637 килограмм... Вешта, шоах дукхагIа бараш графикал хьалха баьнна болх. ХIаьта а вай дикде мегаргдац шура дукхагIа йоахалургйолгеи яха езилгеи. Вай совхозо йоаккхаш йола продукци съезде ше доклад еш новкъоста Брежнева эттара лоархIамегIарча тайпашта кийчейихьарех ма йий. Цо йоахар: «Эттара хьалхара декхар — Iалашдеча хана юккагIа дисача чIоагIагIа хоуш дола юртбоахама продукце тайпаш дукхагIа дакхар. Аз дувцар, эттара хьалхе, дукхи къайола хьайбай продукташи а... КПСС Централни Комитето республикай, краяй, областий партийни организацешка, районий партийни организацешка, юртацкарча берригача къахьегамхошка дIакхайкаду: хьайбай боахам — на тахан юрта ударни фронт».

— Уж дешаш-м, ма дарра аьлча, вайх хIаранега аьнна ма дий, — йоахар дIахо Мусаева. Парте съездо дукхьал вайна хьалхашка оттадаьд декхар — белгальяь планаш кхоачашъяь ца Iеш, дикка тIехкхоачаш а яра йиз ма кхоачча чIатеIа, инициатива, маьнарал йолаш болх бе, берригача кхоачамехи торонехи пайда эца. Парте тIахьехама гIулакхаша жоп дала вайна карагIдаргда мотт сона.

— Бакъдув хьо Гугу, — хьаллаьцар цуа къамаьл доаркас Алимирзаева Майзапа. —Укх шера болх дика бе беза вай.

— Вай воаш тIахьесам бaь хилча хIаьта а, — къамаьла юкъевера ферма бригадир Абдулазиев Султан. — ХIанз воей дош кхоачашдара берригача кхоачамех вайда эша беза вай.

Цхьа шу хинка Iац агитатора Мусаева № 1 йолча шурий-товарни ферме техник-осеменатора лла болх бу, пудухьа геттара дика ховра цунна бригадира яхар фуд. Е шу долалуш ферма коллективо почин кхайкаьяр — юкъера лаьрхIача хIара кхоабача Iеттагара 1981 шера йиъ эзар килограмм шура яккха. Бийлар боккха мул ба, пудухьа хьайбаш лелаерий, белгтала, тIатеIа болх бе безаргба шоаш денна доаш кхоачашдара.

— Говзал-м эца сэаш бапар вай доярхаш. ХIаране кхетаду, вайх тийша деррита а доацилга, — хьалгIеттар доярка Исаева Люба. — Гой аз, шин бетта массанел а дукхагIа аьккхай шура. Дика дешийи из, хIай? ХIаьта а тоамаш доккхагIа даьха хила мегар аз а берригача доаркаша а, нагахьа санна доакъар дукхагIа хиннадаларе а балха хьалаш тхона, доаркашта, дикагIа вIаштIехь даьхадаларе а.

— Нийса йоах, — хьаллаьцар из агитатора, — цу гIулакха совхоза кулгалхой оарцагIбоаргба аьнна хет сона. Кхы а чIоагIагIа да, лаьрххIа доакъар кхедеш йолча вай совхозо нийткъа мара ше я доакъарашца Iалашъеш ца хилар. ХIана вайна тоъаш дац, масала, 700 тонн гIожа доакъар. ХIаьта доахан баьпа тIа дIалатка хIанз а тоъал ха я. ТIанкха, гIулакх лертIа дакххара торонаш лаха еза-кх боахамо.

Новкъоста Л. И. Брежнева съезде аьнад: «...наха дикагIа, безаметIа къахьег шоай къахьегамен бытен хьалаш тоадара хаддаза йоахо елга царна хоьуча метте. Завод, ферма сиго кIезига йоаккхе а ший вахарах кхоагIа даькъа ха йоаккхаш дола цIа да. Укхаза долла хIама паргIата, мерда хила деза — балха моттигашкара даьнна бытовкашкей столовешкей кхаччалша дараш. Халахете а, вай хIанз а болаш бе цу тайпара дешаш цхьа шоллагIча даькъера, бебашха доаца хIама санна лоархIаш бола боахача кулгалхой».

Мусаев сахьата гIа хьежар — доахан детта ха хиннай.

— Дет тIара лов соча, — аьлар цо, — оаш доккхий къахьегама толамаш дахар. Доккхий гIулакхаш де могаргдолаш я вай коллектив. Вай цхьа санна дукххаза а дIагайтад из хьалхагIа а. Парте съездо доккхий декхараш оттадаьд халкъа хьалхашка. Вай вошашьара доагIа дакъа лаца деза уж кхоачашдара.

Р. КАРАЕВ.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

(Иштедалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

Исаев Ахьяд Мутиевича — Наурски района «Россия» яхача совхоза вокхагIолча жа Iуьна.

Исламов Рамзан Рашевича — Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза директора.

Карагичева Анастасия Михайловнана — КПСС Наурски района хьалхарча секретара.

Кожуховский Степан Никитовича — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела.

Мачигов Абдул-Султана — Гудермесски района «Восточный» совхоза тракториста.

Овчаров Лаврентий Трофимовича — Шелковской района Ленина цIерагIча колхоза механизированни отряда начальника.

Особаева Курбикана — Грозненски района «Грозненский-15» яхача совхоза Iаьсий леладечоа.

Устарханова Люся Омаховнана — Наурски района «Терский» совхоза доаркана.

Эцгиаева Залпа Хасановнана — Надтеречни района «Новогорский» совхоза бригадира.

Эсмуханбетов Науруз Аджатовича — Шелковски района «Шелковский» госплемзавода вокхагIча жа Iуьна.

ХАЛКЪИЙ ДОТТАГIАЛА ОРДЕН

Адамсиев Адам Адмисневича — Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза тракториста.

Арсанукаев Хусена — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза бригадира.

Мутиева Катиштана — Назрановски района «Экажевский» совхоза доаркана.

Ясиновский Владимир Никитовича — Назрановски района «Экажевский» совхоза директора.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Аюбов Седид Саидовича — Наурски района «Россия» яхача совхоза парткома секретара.

Бачалова Мелижана — Шалински района «Шалинский» совхоза звеньевайна.

Беков Мажита Сергейна — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома отдела заведующена.

Гайтов Абукара Татархана — Назрановски района «Экажевский» совхоза звеньевойна.

Ерин Борис Алексеевича — Шелковской района «Шелковский» госплемзавода директора.

Иванов Александр Федоровича — граждански авиаце КъулбасеДа-Кавказски управлене самолета командира.

Ковальский Михаил Всеволодовича — Грозненски опытно мелиоративни станце Iилман болхлочоа.

Магомадов Хамид Магомадовича — Сунженски хиш дехкача системий Ачхой-Мартановски участка слесара.

Мукаев Шамсудин Адамовича — халкъа депутатий Ачхой-Мартановски районий Совета исполкома председатела.

Понарина Анна Федоровнана — Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза Iаьсий леладечоа.

Табацкова Вера Георгиевнана — КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара.

Тепсуев Алсанбек Заурмановича — Гудермесски района «Новогрозненский» совхоза отделене управляющена.

Тимиргаев Дербиш Нажаевича — Ножай-Юртовски района Жданова цIерагIча колхоза председатела.

Утурчиев Ипалкъий Баширa — Нохч-ГIалгIай плодосеменоводчески госпромхоза директора.

Хусаинов Абухасан Арсановича — Ведески района Орджоникидзе цIерагIча колхоза председатела.

Чендриков Зиваш Баудиновича — Гудермесски района «Восточный» совхоза директора.

Шатуев Мовлада — Надтеречни района «Верхненаурский» совхоза звеньевойна.

Шахгириева Язмана — Грозненски района «Куларинский» совхоза доаркана.

Яхъяева Асмайна — Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза комбайнера.

КЪАХЬЕГАМА СИЯЛЕН II СТЕПЕНА ОРДЕН

Ежин Василий Федоровича — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза тракториста.

Захаев Лечийна — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза механизированни отряда начальника.

Кожлов Виктор Алексеевича — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизированни отряда начальника.

КЪАХЬЕГАМА СИЯЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН

Богатырев Хьамида Хьамзата — Сунженски райсельхозтехники автомобила водитела.

Васькин Валерий Ивановича — Наурски района «Калиновский» совхоза тракториста.

Висханов Баудина — Советски района «Ленина никъ» яхача совхоза хьайбаш леладечоа.

Дакашева Маймурт Асолтаевнана — Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза доаркана.

Далаева Ребата — Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза доаркана.

Даурбеков Мухарбика Дауда — Малгобекски района Горьке цIерагIча совхоза тракториста.

Заурбекова Белита Магомедовнана — Грозненски района Староюртовски оалхазарий фабрика бригадира.

Катиров Салмана — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза хьайбаш леладечоа.

Киселева Анастасия Миновнана — Сунженски района «Победа» яхача колхоза доаркана.

Кочетков Николай Акимовича — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизированни отряда начальника.

Мусаева Ашура Хамидовнана — Грозненски района «Атагинский» совхоза доаркана.

Муслимов Хасмагомед Исмаиловича — Гудермесски района «Гудермесский» совхоза тракториста.

Мусхаджиева Аминат Межидовнана — Шалински района «Зори Кавказа» яхача совхоза Iаьсий леладечоа.

Тохов Мувса Тоховича — Назрановски района «Назрановский» совхоза слесара.

Хамагомадов Ахьяда — Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен юртбоахама опытни станце «Гикаловское» яхача опытно-производственни боахама тракториста.

Увушаев Леча Альмурзаевича — Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза тракториста.

Шуаипов Бексолт Бисултановича — Надтеречни района «Минеральный» совхоза вокхагIча жа Iуьна.

Элихаджиев Элимсолт Шамсаевича — Гудермесски района «Терек» яхача совхоза автомобила водитела.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Абубакарова Набена — Надтеречни района «Калаусский» совхоза доаркана.

Айдамирова Закит Умалхановнана — Грозненски района Ленина цIерагIча колхоза доаркана.

Анбулатов Гойсолт Забитовича — Гудермесски района «Кошкельдинский» совхоза тракториста.

Валаев Салман Исаевича — Шелковской района Ленина цIерагIча колхоза вокхагIча жа Iуьна.

Висаев Абдулла Висаевича — Веденски района халкъа депутатий Сельментаузенски юрта Совета исполкома председатела.

Гулиев Хьадиса Висангирена — Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза тракториста.

Дзеи Косум Нойсумовича — Урус-Мартановски района «Урус-Мартановский» совхоза тракториста.

Евлоева Хьусена Лизайна — Назрановски района «Маяк» яхача совхоза доаркана.

Ефимов Степан Васильевича — Наурски района «Советская Россия» яхача совхоза бригадира.

Зугаев Адам Сулеймановича — Советски района «Керда вахар» яхача колхоза тракториста.

Икуркаева Курман Сайтцелимовнана — Ножай-Юртовски района А. Шерипова цIерагIча колхоза Iаьсий леладечоа.

Ирбаиев Юсуп Усмановича — Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза парткома секретара.

Каплапов Лечи Баудиновича — Надтеречни района «Гвардейский» совхоза бригадира гIоанча.

Кромк Анатолий Викторовича — Малгобекски района «Луч» яхача совхоза тракториста.

Магомадова Совдата — Урус-Мартановски района «Труд» яхача совхоза звеньевойна.

Петрусенко Мария Дмитриевнана — Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза звеньевайна.

Рябинина Александра Алексеевнана — Сунженски района «Западная» яхача оалхазарий фабрика оалхазараш леладечоа.

Рогожина Анисья Евстегнеевнана — Шелковской района «Червленский» яхача колхоза профкома председатела.

Абдулхаджиев Абдулкерима — Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза тракториста.

Савкина Пелагея Ивановнана — Сунженски района КПСС XX съезда цIерагIча колхоза доаркана.

Саиев Махма Бершигиевича — Ачхой-Мартановски райсельхозтехника автомобила водитела.

Тагилов Шарани Абатаевича — Ачхой-Мартановски района «Ореховский» совхоза мастера-наладчика.

Ужаев Салман Умаевича — Шалински района «Курчалоевский» совхоза бригадира.

Учарова Роуза Лом-Алиевнана — Шалински района «Кавказ» яхача оалхазарий фабрика оалхазараш леладечоа.

Цолоев Хьасана Аюпа — Назрановски района «Назрановский» совхоза тракториста.

Черезбиев Альман Бетербиевича — юрта боахамен заготовкай болхлой профсоюза Ножай-Юртовски райкома председатела.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Алихаджиев Адили Алиевича — Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза тракториста.

Ахинова Александра Келифонтьевнана — Наурски района «Плодопитомнический» совхоза бригадира.

Ахмарова Табарк Юсуповнана — Надтеречни района «Надтеречный» совхоза комсам леладечоа.

Бадагова Неби Билаловнана — Ножай-Юртовски района КПСС XXII съезда цIерагIча колхоза тхьамка леладечоа.

Балгиев Руслан Ахмедовича — ВЛКСМ Грозненски райкома секретара.

Байсаев Ваха Байдуевича — юрта боахамен заготовкайн болхлой профсоюза Ачхой-Мартановски райкома председатела.

Валаева Орцхой Маржана — Сунженски района «Победа» яхача колхоза доаркана.

Ваталов Рамзан Исмаиловича — Надтеречни района «Озерный» совхоза тракториста.

Бондаренко Ольга Григорьевнана — Сунженски района ялат дIачуэцача Слепцовски пункта болхлочоа.

Датиев Идрис Хасановича — Надтеречни района «Гвардейский» совхоза агронома.

Дьяков Аким Андреевича — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза тракториста.

Евлоев Хьасана Юсупа — Назрановски совхоза-техникума тракториста.

Ибрагимова Лидия Александровнана — Шелковской района Ленина цIерагIча колхоза доаркана.

Ирасханов Шейх Ахьядовича — Шалински райсельхозтехника токара.

Кужулов Харуна — Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза тракториста.

Майрукаев Иса Хататаевича — Гудермесски района «Новогрозненский» совхоза керттерча инженера.

Мальсагова Iаддала Махийна — Назрановски района «Назрановский» совхоза доаркана.

Мержоев Гальмарзи Жабена — Малгобекски района «Ингушский» совхоза тракториста.

Моргунов Олег Ивановича — Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства довкъар дакххара керттерча агронома.

Музаева Аминт Кагидовнана — Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза доаркана.

Пашаев Заур Асетовича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза тракториста.

Пономарева Маргарита Яковлевнана — Грозненски района юртбоахама продукци эцарен цул дикалли йолча керттерча пачхьалкхен инспектора.

Садулаева Дашу Мурдидовнана — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза доаркана.

Тарапова Асма Алиевнана — Шалински района «Джалка» совхоза доаркана.

Тасуханов Эмеды Мовлдовича — Шелковской района «Червленский» колхоза комсомольски организаце секретара.

Темиров Жолана — Наурски района «Авангард» яхача совхоза болхлочоа.

Федин Николай Васильевича — Сунженски района Цlеча Эскара цIерагIча колхоза керттерча агронома.

Хучарикова Карибета — Грозненски района «Октябра 60 шу» яхача совхоза доаркана.

Чиктаев Албек Азизовича — Шалински района «Шалинский» совхоза парткома секретара.

Чинтамиров Чочана — Грозненски района «Грозненский-15» яхача совхоза бригадира.

Элесов Дмитрий Исаевича — КПСС Веденский райкома отдела заведующена.

Эшиев Алавди Кишиевича — Веденски района Ленина цIерагIча колхоза тракториста.

Юткиев Заудин Давидовича — Гудермесски района «Правда» яхача совхоза бригадира.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Л. БРЕЖНЕВ.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль. 1981 шера 13 март.

ХЬИНАР ЛАЬГIДАЦ

Республика дикагIйолчарех я Шалинскх районн «Южный» совхоза шурий ферма. Даьхенна шура дIаялара пхе шера план ихаь шерен итт беттен кхоачашъяьй цо.

Кердача пятилетка хьалхара шу мишта дIадоладаьд ферма коллективо?

— Во доладаьдац, — йоах ферма заведующа коммуниста Хатуева Гилане. — Паччахьалкхенга шура йохкара хьалхарча квартала план 15 марта кхоачашъяьй. Цу дийнахьа Даьхенна дIаелар 70 тонн шура, хIаьта 23 март хьатIакхоачаш дIаеннар совхка цу юкъа хиначул 1,4 тонн дукхагIа а йолаш 77,2 тонн хилар. Белгалдаккха доагIа, ерригa шура цхьоалагIча сортах йолга а.

— МоллагIча производствера толам сагах тийша ба, — йоах Хатуева дIахо. Цудухьа наьха балхацара бесам совбаккхара, цар къахьегама хьалаш аттача дахара, коллективе барт-цхьоагIо хилийтера хадданза йоакхо ю совхоза а ферма а кулгалхоша. Керттерча даькъе цу, гIулакхаш нарагIдоалийт тха коллектива декхарех дика лоархIаеш къахьега.

Доахан латтача хIара помещене доиркашта, бажа Iушта болх беча хана хилалза баргбоаца гIирс дIаоттабари из нийчбаран хьакъоастадаь цхьацца цIа да. Мукъа йолча хана цIеча уголоке салоI хьайбаш леладечар. Цу чу массанена гургдолчча моттиге хьалтеха доал хьокхамийI улг. Доиркашта юкъе лыржача яхье хIана хьалха Исраилова Билкис йолга гуш да цу тIа хьежача. Цун сийна арахийца «Молния» а я укхаза. Хьалхарча дийнахьа хIара кхоабача Iаттагара итт-итт килограмм шура ьаккхаяр цо. ХIаьта шу доладелча денз хIара кхоабача Iаттагара эггара дукхагIа шура яьккхар цун нана Октябрьски Революце, «Знак Почета» орденаш лелию Исраилова Камета я.

Царел дукха тIехьа ца юсаш къахьег Гагаева Арубикас а. ХIара кхоабача Iаттагара шура яккхара биъ бетта план кхоачашъе гарга я из а. ХIаьта шура яккхара планаш кхоачаш ца еш ферме хIана цхьаккха доярка яц.

«Ерригa шура — цхьоалагIча классах» яхача девизагIа къахьегаш ба ферма хьайбаш леладераш. Ер шу доладелча денз паччахьалкхенна дIалу шура цхьоалагIча сортах я.

Хьайбай продукци яккхарга дIадодар лохде йиш хулийтача торонех цаI я кхом беш доакъарах пайда эцар. ВоагIача тайпара пайда эц чах. Барда, баьций хьоарах ю гранулаш техе хьаьн а дийя, доакъар кийчдеча цехе Iанарца кIаьд а дийя саррахьа хьалхашка дилла из юхе хIама ца юташ дуъ хьайбаша Iуйре хьатIакхачалехьа.

— Рационага хьежжа луш хилча соахка тха боахаме Iалашдаь доакъар хьайбиц марр бутт тIаккхачалца кхабара мара тоъаргдолаш дацар. Из бахьан долаш, доакъара кхом бергбола торо ца лехача доалаш дацар гIулакх. Уйла йича тхона из кора а йир. Йоачин йоацача деношка гурахьа а Iай а тхоай боахама сомий бешамашка доажадир оаха хьайбаш, — йоах Гилане. — ХIаьта хIана гIожача доакъарал совгIа моша дар а тел оаха доаханна, совхка 40 гектара тIа дIайийна хинна рапс хьа а хьокхаш.

«Хьайбай фуни продуктивнии дикал эргайоахаш товяра балха боарам лакхбе», аьннад КПСС XXVI съездо тIайийцача Керттерча лостамаш тIа. Уж дешаш ма доагIа кхетаду ферма кулгалхоша. Къаденна, шура кIезига лу доахан юкъера дIа а доахаш царна меттел дикача фух дола керда доахан юкъехуалаш болх бу хIара шера. Духхьал укх шера доахана Iула юкъедоаладаьд дикача фух дола 23 шинар.

М. ХАМАТХАНОВ.

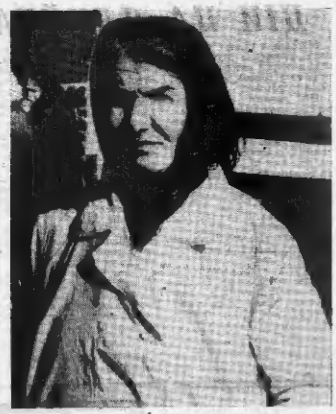

Исаева Люба Грозненски района «Куларинский» совхоза толашагIа йолча доярках цаI я. Укх шера дIабахача шин бетта баьча балха итогех социалистически яхье котало яьккхар цо, хIара кхоабача Iаттагара 734 килограмм шура а йоакхаш.

Ишта хьаькала болх барах социалистически яхьа шин бетта итогех Грозненски района «Заветы Ильича» яхача газета тIа чIоагIдаьча байлек Улга тIа яьккхай из.

СУРТА тIа: «Куларинский» совхоза доиркашта юкъе яхье хьалха латташ йола Исаева Люба.

И. ОКАРОВА сурт.

ХАНАЛ ИТТ ДИ ХЬАЛХА

Парте XXVI съезда решенешта дикача къахьегама толамашца жоп а луш, Старогрозненски буруш тохара балхий управлене бурувдеттарашна хана хьалха. 20 марта, кхоачашъяьй буруш тохара хьалхарча квартала план. Е шу хьадоладелча денз цар техад 7180 мет рбуруш, е квартала планагIа лаьрхIачул 80 метр дукхагIа. Бутт чакхбала юхедисача цу денощка кхы а заданел совгIа цар тохаргда 800метр буруш. Укх шера яьккхай шин скважина, хьалъьйй керда шин буровой установка, планал совгIа пачхаьалкхенна 87 эзар сома пайда баьб.

Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIаш хиларца белгальякна я коммунисташ Павленко Анатолий, Кузнецов Николай, кагирхой хьехамча Ковалев Кирилл Михайлович керте латта буруш детта бригадаш. Буровой начальника Кирилл Михайловича кулгалдеча коллективо йоакхаш латт «Андреевская-1009» яха скважина. 20 мартага яхачалехьа цо техад 960 метр буруш е кхаь бетта планагIа лаьрхIачул 113 метр дукхагIа.

Т. АЛЕКСАНДРОВ.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

РАПС—ДИКА ДОАКЪАР

Хьайбашта кхоачам хилдал доакъар Iалашдерах лаьца тIехьарча хана парте Нохч-ГIалгIай областной комитетох Министрий Советох болкха лоархIам бола массехк соцам тIаийцаб. Цар белгалдоах доакъар Iалашдара материально-технически база тIоегIье, езалга, даьгIенех а яхашка дIаюоча доакъара культурех а дикагIа пайда эца безалга.

Республикерча колхозашех совхозашех леладеча лаьттех доакъара культураша 40 процент дIалоац. Цу гIулакха кхы дукхагIа кхаш леладе торе яц. Цудухьа дикагIа пайда эца беза доакъара культура дIаюоча кхашкера. Хувца еза кхай структуре, дIае еза дукхагIа белох йоалаш ,лакхагIа хьувкъам луш йола хлата а доакъара а культураш.

Доакъар дика алсамдоакхаш гIулакх да гурехьа алетаи чуйнцачуа тIехьагIа доакъара культуреш дIаюолга а.

РАПС республике керда культура яц, из вайцига лелаю итт шу совгIа ха яьккхай. Бакъда, укх шера миссел цунца дувзаденна дукха балхаш хIанзалца хинна дац. Укх бIаьсти вай чуэца еза 33 эзар гектара тIа гурахьа дIайийна рапс.

ХIаьта из болх ловццача хана — 10—15 дийнахьа — чакхбакхха беза, хIана аьлча цу кхашка кхыйола культураш, дукхагIча даькъе хьажкIаш а йолаш, дIае еза. Рапс чуэца йолалу ха бIаьсти кхашкара балхаш сихденна ха я: дIаюош хьажкIаш, свеклаш, соя. Рапс чуэцара а бIаьстан-кхашкара балхаш чакхдахара а чIоагIа уйле е еза, дерригa а лоархIаш, цIенхаштта кийчвала веза цу гIулакха. Укхаза дицала йиш яц кхашкарча балхий комплексе моллагIа ца деш дисар тIехьагIа хьувкъаме Iаткъалга.

Гурахьа дIаюош йола рапс крестоцветни дезалех я. Цун гIад 160 сантиметрага кхоечаш лакха, шерра дIадаьржа, моша да. Рапса дегIах латаш йола протеин дукхагIа я, дикалга диллача хьажкIашцарчул 1,5—2-за из бобови культурашка дIакхоач. Рапсах дукха йоал каротин, аскорбинови кислота, минеральни веществаш. Гурахьа дIаюе рапс баьццара доакъар санна хьайбашта тела мегаргья, цох баьца хьоар а силос а ю.

Iангара даьнача хьайбашта баьццара рапс кIезиг-кIезига тела еза. Хьайбаш Iангара доахаш хилача хьалашка хьежжа цхьа денгара итт денга кхоачачалца йIаьхлу уж цу доакъарга доалаш йола ха. Къаьстта лоралуш тела еза рапс, нагахьа сайна доакъар кIезига долаш хьайбаш Iангара даьннадале? Хьалхарча деношка аьрдага чаца 10:1 соотношени йолаш тела мегаргья из. Кхо-диъ ди даьлча ча шозза кIезигду, цхелагIча дийнахьа денз рапс цхьаккха хIама а ца тохаш цIена юас мегаргья.

Баьццарча рапса кIезига йоал клетчатка, цунна кхоачам бергболаш хьалхарча деношка кхыдола доакъар тела деза. ТIехьагIа рапс дукхагIа а телаш, кхыдола доакъар кIезигде мегаргда. Нагахьа санна дукха рапс луш хилча чонга лазар хилар ал совгIа, шурий чам а бов. Баьццара доакъар кIезиг-кIезига телаш, хьайбаш цунга даьхача из хилац.

Рапсаь глюкозидаш йоахк. Из хаддаза юаеш хилча хьайбай цIий таIх — анеми хул. Цудухьа 10—12 дийнахьа мара тела йиш яц из доакъар хьайбашта.

Тхир диллача е догIа дийлхача рапс дIайийнача кхай тIа доахан е жа доажадеш хилча тимпани яха лазар кхета йиш я. Цудухьа тIаьда долча кхай тIа хьайбаш арадаха йиш яц.

Баьццарча рапсах бIаьсти эггара хьалха баьца хьоар е гранулаш хьае йиш я. Цох даь хьоар шийх йоаллача каротинага, минеральни веществашка, протеинага диллача люцерна дикагIйолча сортел вIаIла а эшашагIа яц, хьоар даккхара рапс чуэцара технологи моллагIча кхыйола баьца культурай яр санна я.

Къаьстта теркам тIабахийта белаш гIулакх да рапс силоса чуэцалга. Укх шера бIаьсти республике цу культура 200—250 эзар тонн силос йоалаш лерхI. Дикалга диллача хьажкIий е кхыча культурай силосал эсалагIа хилац цох яьр. Рапсах дукха протеин кIезига клетчатка йоал, ишта шекар а дукха да цунна. Бакъда, силос дерггIа хилийтара из чуйоллара технологи ниса хила еза. Цу гIулакха эша хьалаш: чуйоллаш йола рапс хоадам болла шекар доалаш хила еза, из эш доакъара керттера консервант — шурий кислота хьадара, цун тIоадал хила еза 65—75 процент, ишта хилча дикагIа хьаьзул шурий кислота, силос сихта Iочуйолла еза, гонахьара фо тIалаттаргдоацаш. Силос чуйоллача лакхе белгальяхараш хилалза яргйоаца керттера элементаш я.

Гурахьа йийнача рапсах атта силос хьахул. Цунна эшачул шозза дукхагIа я углеводаш. Цудухьа люцерна, рожь санна шекар кIезига доалла культураш цунах дIатоха мегаргья. ШоллагIдар — бийдалла тIоадал хулийтилга — технологе керттера элемент. Эшаш йола тIоадал хилийтера ча боарамагIа тоха деза.

Укх шера рапс чуйна яккха еза I май хьатIакхачалехьа. Цунах эша тоха ха я из. Хьоанал йоалла веществаш цу хана эггара дукхагIа хул.

Рапсах йоалла тIоадал лаьгIъяра ча мел тоха деза? Нагахь санна баьццара масса 95 процент тIоадал йолаш хуле, 20—22 процент ча тоха деза, 85 процент тIоадал хуле — 13—15 процент.

Силос бетонированни траншеяшка еллача бакъахьа я. Уж йоацаш хилча траншея оагIонца полиэтиленови пленка йилла еза. Цхьабакъда, цхьаккха дича а хIаа тасса йиш яц на.

А. НИКИТИН,
республиканска оптбоахама опытни станце доакъар кийчдара отдела заведующи.

«Грознефть» яхача объединене Ленина ордена оана 50 шу дизарга

ДЕГIААХАРА НАЬКЪАГIА

Бокхеи сай долен нийъ баьб Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьтта промышленносто. Из дегIаара историена юкъе сийрда оагIош дукха юкъейнхай республика мехкдаьттахоша. ТIехбаьнна бокхха толам баьккаб эггара хьалхарча пятилетке.

1931 шера марте парте обкомо, «Грознефть» яхача тресто, мехкдаьттахой союза обкомо рапорт деннад парте Центральни Комитетага, СССР Совнаркомага, ВЦСПС-ага. Цу тIа яьхад:

«Грозненски мехкдаьттахоша йоккха котало яьккхай социализм хьалъяра фронте: «Грознефто» пхе шера плана оптимальни вариант шин шерей ах шерай, хIаьта цхьадолча хьокхамашта шин шера кхоачашъяьй.

Толамаш дахарах цу шера Ленина орден сийнай Грозненски мехкдаьтта промышленноста. Пхе шера даькхад, 28,4 миллион тонн мехкдаьтта. Мехкдаьтта даккхара пхе шера план 38,4 процент тIеххоачашъяьй. Эггара хьалхара пятилетка чакхйоалаш грозненски промышленни районо деннад СССР-е доаккхаш хинача дерригача мехкдаьттах 36 процент бензина диъ даькъах кхо дакъен, моторни доагор хьадера мехка хьалхара моттиг а йоаккхаш.

1933 шера 14 августа МагIалбикерча Н. Т. Тайзединова бригадо буруш техача № 13 йолча скважино 1065 метр кIоаргачара дайгача мехкдаьтта кIеж техай, мехкдаьтта доалла из керда йIаьхий моттиг хьа а еллаш. Вай берригача мехка доийха дола из башха-дика хIама хинна дукха ха яла лехьа Грозненски сээ-йоккхача промышленноста наркома Серго Орджоникидзе. Перспектива теркал а еш, цо приказ техад 1 миллион тонн «Iаьржа дошув» доаккхаргдолаш цига 100-нел кIезигагIа йоацаш скважинаш яха аьнна. Цу ханне а кхайкарал дир: «Верригача мехко хьалъергья МагIалбик». Советски Союза массе мийнгера мехкдаьттахой кердача гоболо чуйолаелар оборудоване, турбаш, станокаш, гIишлой материалаш, хьатIвухар опыт йола специалисташ.

1936 шера 12 мае магIалбикахоша Г. К. Орджоникидзега телеграмма яьхийтай: «Хьа инициативагIеи Хьогахьара хаддалза повкъоста тIалатташ карарзаьйча Малгобекски районо шоалагIа рапорт лу Хьога буруш тохача керда ерригсоюзни рекорд яккхарах. Мастера Рябов Александр Михайловича № 36/8 йола 505 метр кIоарга скважина 108 сахьатан 45 минутан льккхай, бетта цхьан станока лоархIаш тоха буруш, 3806,8 метр сих а даь. Сухалга диллача из тIехдаьннад цхьан станока лоархIаш бетта 2005 метр буруш а теха малгобекски мехкдаьтта мастера новкъоста Д. Тулаша оттаьйча эггара хьалхарча ерригсоюзни рекордал 2-за хIана даьннадаш аьнна норма 4,5-заси».

Мехкдаьттакоша шоай берригa иил тIабахийта къахьегарах 1936 шерре а 1 миллион 250 эзари тонн мехкдаьтта а даьккха, республика шоллагIйола промышленни центр а хинна дIаэттар МагIалбик.

КхоалагIеи дIахорен пятилеткаш Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьтта промышленность дIахо тIа-тIа дукхагIа айлуши детIаухаши хьаела шераш дар. МагIалбикна тIеххьа 1931 шера мае болх бе йолаелар цхьаькха керда мехкдаьтта район. хIаьта 1941 шера промышленни мехкдаьтта дахка доладир Новогрозне. Тlом хьале йолча хана «Грознефто» чIоагIа де лайора СССР-е шоллагIа моттиг, Бакугара дIаккхача.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIема бирсача шерашка Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьттахоша туралла Советски Эскар хаддаза Iалашдоара доагорца - мехкдаьттанца.

Даьхено лакха мах бир республика мехкдаьттахоашта кхарагIдаьннача дешлеча гIулакха. 1942 шера 8 февралерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа Ленина орден елар «Малгобек» яхача шоллагIча (кIанн цхьоалагIча) промыслана, цу хана эггара йоккхагIчарех йолча предприятеех цхьанена, № 2 йолча мехкдаьтта чакхдовхача завода — ЦIеча Байракха орден, 250 совгIча мехкдаьттахошта орденаш медалаш елар.

ТIом чакхбьнначул тIехьагIа а яхь лелальрашта хьалха бар грозненски мехкдаьттахой. 1950 шера мехкдаьтта даккхарен буруш тохарен пятилетка 3 шерии 11 беттан кхоачашйир «Грознефть» яхача объединене.

Республика мехкдаьттахоша хьинар ца кходеш къахьегар бахьан долаш ханал 40 ди хьалха чакхдаьккхар семилетка тIеххьара шу. Алхха цхьан семилетке «Малгобекнефть» къахьегамхоша планал совгIа Даьхенна делар 300 эшелон мехкдаьтта, дукха миллионаш кубометраш газ.

Цу хана совгIаташ деннарашта юкъе гу вайна бовзаш болча Карабулакски буруш тохара конторерча геологий Тилино Владимир Андреевичен Галихин Виктор Дмитриевичен, бурувдеттача мастера Бородацкий Иван Михайловичa. «Старогрознефть» яхача мехкдаьтта промысловни управлене мехкдаьтта доахача мастера Магомадов Мухаде, дукхача кхычар цIераш. ХIаьта А. Д. Касатонован М. Я. Паукан Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи елар.

1965 шера 25 декабре Нохч-ГIалгIай АССР-а Ленина орден хьоалара хетаь хиначa республика къахьегамхой торжественни собрале КПСС ЦК Президиума член валла кандидата, КПСС ЦК секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума члена П. Н. Демичева аьннад: «КIоарген тIехкIоарген скважинаш йоахе техникен технологи карарзаяра ерригсоюзни школа я ала мегаргдолаш я шун республика. Ерригa йоалача скважинай диъ даькъах кхо дакъа совгIа ярац 4000 метр совгIа кIоарга йоах «Грознефта» мехкдаьттахоша. Грозненски бурувдеттарий говзал лакха хилар хьаьоих, мехка эггара хьалха 1964 шера 5300 метр буруш техараш духхьал уж хилар а. Из техад мастераша Малецкий Георгий Леонтьевичен, Попов Михаил Михайловичен кулгалдаьча буруш деттача бригада коллективо.

— «Грознефта» мехкдаьттахоша 1970 шера 20 сентябре кхоачашйир мехкдаьттен гази яккхара пхе шера план. хIаьта шу чакхдалалехьа пхе шера планал совгIа даьккхар 5,9 миллион тонн «Iаьржа дошув». Пятилетка чакхйоалача шера республика мехкдаьтта доахача промышленноста историе чухь эггара хьалха даьккхар ткъо миллион тонн совгIа мехкдаьтта.

БархIлагIча пятилетке республике, ма дарра аьлча, шерда хьадир Iалаьмате перспективни дола промышленноста дакъа — газови.

1971 шера доаккхаш дола мехкдаьтта 21 миллион 633 эзари тоннага кхаьчар — 1917 шера даьккхачул 12-за совгIа дукхагIа. Деннен бийсанен доаккхача мехкдаьтта боарамга диллача мехка пхелагIа моттиг лаьцар — Татрегара, Башкирегара, Куйбышевски областагара, Малхбузен СибарегIеннара дIаккхача — Ленина орден лелача «Грознефть» яхача объединене, хIаьта Къулбассда Кавказе — хьалхара моттиг.

ИйслагIча пятилетка шерашка Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьттахоша даьккхар 77318585 тонн мехкдаьтта, 20372840 кубометр газ, Iалаьмате чоалхйеча геологически хьалашка 774555 метр буруш техар. Цу шерашка шахала яьккха продукци 1130629 эзар сома мехка хилар, мехка 809944 эзар сома цIена пайда белар.

Грозненски моттигашкара мехкдаьтта даха доладелча денз 1975 шерага кхачталца лаьттан ченашкара хьалдаьккхад 300 миллион тонн тIехдика мехкдаьтта, хIаьта цун кхаь даькъах шин дакъа укх тIеххьарча шерашка даьккхад.

1973 шера денз мехкдаьттен газ яккхара боарам лохбала баьлар. Объединенена хьалйашка декхар эттар — лаьттан ченашкара хьалйоахача углеводородий бийдала боарам кхы лох ца болийташ сецабе а цул тIехьагIа лакх бeш дIабаьла а. Из декхар кхоачашдир. 1975 шера хьайийллар Къулбаседехьара МагIалбик яха мехкдаьтта доалла моттиг, хIаьта итталагIча пятилетка шерашка лаьттан ченаш тохкараша хьайийллар мехкдаьтта доалла керда кхо моттиг кхы а: Къулбаседа - Минеральни, Андреевски, Червлении; йиъ моттиг кхы: Эльдаровон Горячеисточненски яхача моттигашка альб-анеки шин тIоа; Харбижин яхача моттигерча валанжински тIоанех цаI. Малхбоалехьара Гудермес яхача мехкдаьтта доаллача моттигера тIерча мела тIоа, ДаьттагIарча мехкдаьтта тIоанашкара газ.

Цу шерашка мехкдаьтта даха промышленни кийчо льй Старогрозненски моттигерча мела кIаьхарча тIоана, Малхбузехьара Гудермеси Горячеисточненски яхача моттигашка мела тIерча шин тIоана.

Уж а кхыйола а мероприятеш чакхъяхаро йиш хилийтар промышленни категорех йола мехкдаьтта запасаш алсамъяхара пхе шера план хьалха кхоачашъе (из кхоачашъяьй 135,4 процент).

Из деча доикха дакъа лаьцар Малгобекски УБР-ерча бурувдеттараша. КПСС XXV-ча съездеи КПСС ЦК Пленумийн решенеш кхоачашъяр шерра социалистически яхь а йоарках, буруш тохара балхий Малгобекски управлене коллективо 1980 шера 28 августа кхоачашйир итталагIча пятилетка план дерригача технико-экономически хьокхамашта, планал совгIа алх эзар метрал тIех буруш а тохаш. Хьалъяь яьккхар 38 скважина, лаьрхIачул 14 дукхагIа. Яхь леларешта юкъе хьалха яр буровой начальникаш А. З. Галаев, М. А. Гадзиев, Г. Г. Панхадзе, Г. Ш. Атарщиков, В. А. Калашников, К. Ш. Хантемиров, И. И. Шляхов, В. Д. Пузенко, Х. А. Хантемиров керте латтача буруш деттача бригадий коллективаш. Цу бригадаша итталагIча пятилетка задани 1980 шера хьалхарча их шера кхоачашйир.

Мехкдаьтта доалла керда моттигаш хьееларон сихха карерзаярок объединене эксплуатационникашка ниш хилийтар мехкдаьтта даккхара итталагIча пятилетка план ханал хьалха. 1980 шера 10 июне кхоачашъе а шу чакхдалалехьа планал совгIа дукха мехкдаьтта дала а.

КПСС XXVI съездаьна сийна республикански социалистически яхь йолаелга кхайкадаьча Ленина орден лелача «Грознефть» яхача объединене коллективо декхар тIаийцадар 23 февраль хьатIакхачалехьа планал совгIа 3000 тонн мехкдаьтта даккхеи 3 миллион кубически метр газ яккхеи, 1000 метр буруш тоха аьнна. ХIаьта шоай дош промыслай къахьегамхоша диззе кхоачашдаьд.

Г. ЕРЕЩЕНКО,
исторически Iилмий кандидат.

Социалистически мехкашкара хоамаш

«КАГИРХОЕХ ДОЛА» СБОРНИК — СЛОВАЦКИ МЕТТАЛА

Смена яхача ЧССР кагирхой Социалистически союза издательство АПН-ци «Молодая гвардия» яхача издательствацеи цхьана араяьйтад словацки меттала «Кагирхоех дола» книжка. Книжка тIа кагирхоех лаьца Л. И. Брежнева даь къамаьли цхьана бараш ленински васпетешта, КПСС гIулакха, интернационализмана, социальни прогресс бахьане гIулакх де тешаме хилар дувцаш йола цун выступленейи статьяйи доакъош да. Сборнико чулоац 1966 шера март бетта денз 1980 шера март беттага кхачталца йола юкъ.

1979 шера «Смена» яхача издательства АПН-ци цхьана араяьйтад Л. И. Брежнева «ЗIамига лаьтта», «Юхадийдалар» яха книжкаш, цул тIехьагIа «ЗIамига лаьтта», «Юхадийдалар», «Целина» яха трилоги а.

Керда издани хетаьй КПСС XXVI съездаи КПЧ XVI съездаи.

С. ШТУРКАТУРОВ,
АПН себ. корр.

Братислава.

ДОТТАГIАША НОВКЪОСТАЛ ДЕШ

Реконструкци яь йоалаш латт Хайфонски порта причалашта. Керда шу хьатIакхоачаш гIишлояхоша причалий анкерни пенагIа дIатехача 4200 шпунтех тIеххьара бар теха баьлар. Апрель бетта, В. И. Ленин ваь 111 шу дузаш, кхо причал бола бе йолалургья. Цул тIехьагIа дукха мовхьаш кхухьаш дола океански кемаш хьатIаухалургда порта ерригача 11 причала.

— Ишта чакхдергда 1983 шера оаха дIадоладаь балхаш. — аьлар тха корреспондентага СРВ транспортен коммуникацейн министра заместителa Нгуен Тьонг Лана. — Тха республикана духьала США-с агресси леларр бахьан долаш тIехьадевлар уж балхаш хьалххагIе чакхдохилга. Ала а доагIаш доттагIала объект оалача цу лоархIамеча объекте болх беш вар 100 гаргга советски специалист. Царех цхьабараш, масала, Ленинградера порталийн крановий монтажник А. Соколов санна бараш, тхо долча шоззагIа баьхкабар.

Л. МИЛОВАНОВ,
АПН себ. корр.

Ханой.

ЮРТАШКАРЧА КЪАХЬЕГАМХОШТА НОВКЪОСТАЛА

Толбухин яхача болгарски городерча стандартни йоацача электронни аппаратура заводо карадерзадаьд «Кедр» яха компактни йола электронни прибораш арахецилга, уж эш пневматически селекцешта, «САВ» яха комбайнаш автоматически лелаеча системаша беча балха тIахьожам лоаттабара. Софийски радиоэлектроника Института специалисташа новкъостал дир предприяте коллективана бесага хьежжа помидорашта сортировка ергйола автоматически средстваш, юртбоахама культураша гувнаш дара а уж кийлхъяра а эшаш йола машинаш - роботаш арахецара.

Юртбоахама техника арахецарца цхьана къахьег Толбухински машинашъераша СССР-ен ГДР-ен предприятешца. Масала, вIаштIехьдаьккхад свеклаш чуэцача машинашта автоматически тIахьожам лоаттабара эш универсальни система серийни арахецилга.

(АПН).

ШИННА А ОАГIОННА ПАЙДА БОЛЧА ЛАРДА ТIА

СССР-ен Югославен дIа-са ухийтача товарашта юкъе дикка моттиг дIалоац машиностроене продукце. Вай мехко СФРЮ- дIаухийт влетропоездаш, буксираш, чкъаьрий лувца а кхача доаца мовхьаш дIа-са кхухьа а кемаш, докаш, комплектни йола энергетически, горно-шахтни, кузнечно - прессови оборудовани, наькъаш - гIишлош хьалъю машинаш, метал тедаш йола станокаш...

Шоай оагIорахьара- югославски машинаш ечар советски заказагIа карадерзадаьд мовхьаши пассажираши дIаюхакхувла кемаш, хи тIа дола буруш детта установкаш, царна гIулакх дара эша лаьрххIа кемаш арахецилга. Ишта СССР-е хьаухийт кхачан промышленноста эша оборудовани, метал тедаш йола станокаш... ДIа-са ухийтача машиностроене продукце номенклатура дукхагIа хургья 1990 шера гурахьа Белграде кулг яздаьча дукхача шерашта лаьрхIача программага хьежжа. Цу программо чулоац 1981—1990 шерашка СССР-ен СФРЮ-я цхьана леладергдола экономически Iилман - технически гIулакх.

(АПН).

Ширдаьннача гIулакхашца—къовсам

ЦIЕНДАЬ ЮКЪЕРА ДIАДАХА ДЕЗА...

Дошалкхий-Юрти Аьлти-Юрти чулоацаш цхьа юртсовет я тха яр. Цу юртсовето деча балхашта юкъе керттерчарех цхьа моттиг дIалоацаш да цу шин юрта бахача наьха хьал-торо товелга, царна юкъе кхетама болх бовржабелга, цар сакхетам лакхбелга, дайх дисa да яхаш хIана а цхьаболча наха хиллуацаш леладеча ийрчача гIулакхашца къовсам лоаттабелга, уж цIендаь юкъера дIадоахилга.

Уж балхаш толамца дIадаьара гIулакха юртасовето юкъ-юкъе сходаши собранеши ю. Цига дувц хьалхагIа хиначa сходо баь сощам мишта кхоачашбу, цу гIулакха хержача комиссе болх мишта бу, цу ювцача юкъа карагIдаьннари кхоачашдаза дисари малагIа да.

Цига гучадоал, ширдаьнна ийрча гIулакхаш цIендаь юкъера дIадахара дIахо болх мишта бе беза. Уж дерригa балхаш кийса а толамца е дIадахьара гIулакха сийрда къоагабеш никъ белар тхона КПСС ЦК-с «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах тIаийцача сощамо.

Цу сощамо дика хьахьокх идеологически, политико-кхетама болх наха юкъе мишта дIабоарккабе беза, исторически бакъбола парте цIена хьехам, белгал а беш, нахага дIа мишта кхачийта беза. Из сощам бахача наха шерра дIабовзийтара дикка балхаш даьд юрта Совето дIадахача шера а укх шера а. ХIаьта хIана тхоай дерригa низаш тIадерзадаьд , оаха парте XXVI съезда решенешта пропаганда яра. Из сощам бийцаб шаккха юрт вIашагIтеха яьча сходе, юртсовета чуйоагIача кхаь школа педколлективашна, школай лекторий группашка, хIаьта лектораша шо-шоай микроучастакашкарча лекторешка. ХIаьта цу тайпара никъ лоацаргба парте съезда решенеш наха юкъе шерра йоаржайра а.

Ишта деча балхаша новкъостал ду. цIаккха а боаргбоаца марксистско - ленински хьехам ларде а лувцаш, парте дIахьош бола ираеча вахарга — коммунизмага бода никъ бахача наха дIабовзийтара, цигара хьадоагIа декхараш кхоачашде нах оарцагIбахара. ХIаьта наха, дагтахьа раьза а хиле, из дерригa тIа в эц.

Цу лоархIамеча документаш тIа белгалдаьккхача бесса, тха юрташна вай хийцца дIахьалхашкахьа ахара новкъарле еш дола цхьацца кхоачамбоацараш хIанз а долаш да. Кхоачамбоацарех лархIа деза дешй хIанз а тIехьа мехкарий удабелга, урдош доахилга, лаьттан чIегилт къуйсаш нах вIашагIлеталга. доацача гIулакха саг а вийн, пхьепаш тоекилга, дика-во хиначa доккхий загIаш-хьоалчагIаш дуухьилга н. кх дI.

Цу дерригача ийрчача гIулакхашта духьала къовсам лоаттабу оаха. Сходашка вIашагIъехкача комиссеша беча балхах наха юкъе доа ца хулийташ маIар баь моттагаш дукха а я тха шин юрта.

Ишта, Мальсагов Юсапа йоI шийна товчча (Даурбековга) маьре яхар. Урдув хьеха а ца дайташ, комиссе тоам бир, цу тайпара Мальсагов Бексолта йоI шийна товчча (Аушевга) маьре яхар, урдув а ца доаккхаш. ХIаьта Мальсагов Iаьлий йоI шийна товчча (Пугоевга) маьре яхача цунах дешна урдув комиссе юхадалийтар.

Маларах веха а волаш урстеха Гойгов Iаддарахьамана вийра Озиев Хасми. Саг вийначоа суд йир. Юкъе евача комиссе цу шин тайпана юкъе тоам бир, маьречун венараштa никъ ца бейнийташ.

Ишта, саг вийначоа суд а еш, венарашта никъ ца бехкаш тоамаш даьд укх тIеххьарча шерашка: СаговгIарнен ХамхоевгIарнеи юкъе; ПугоевгIарнен ДаурбековгIарнеи юкъе; МальсаговгIарнен ХулухоевгIарнеи юкъе; КолоевгIарнен ТумгоевгIарнеи юкъе. Цу тайпара тоамаш даь гIулакх дIадерзадаь моттигаш кхы дукха а я.

Комиссе членаша шийна а тайпан довхой дIаккхетабу уж довнаш дIахо кIоаргделча цу довнех даргдолча зуламех. ТIаккха довхой тоамагахьа боал.

Юрта Совето хаддаза дIахо беш ба парте съезда решенеша. «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» болча сощамо ма йохара ваха юкъе кхетам балара болх.

С. ОЗИЕВ,
Аьлти-Юртарча юртсовета председатела заместитель.

УКРАИНСКИ ССР. «Темпаш — рекордии, дикал — эггара тIех!» — цу тайпарча девизагIа къахьегаш ба тахан Одесски порта Вьетнама Социалистически Республикана эша мовхьаш тIадолча кемашта обработка еча специализированни комплекса докераш.

СССР — СРВ яхача транспортни конвейера болх эргабоахаш тоабу.

КПСС XXVI-ча съездеи КПВ V съездеи сийна къахьегама вахте латтача хана специализированни комплекса къахьегамхоша сихха бола бара методагIа итт совгIа кемина обработка яьй.

Дукха ха йоацаш Вьетнама Социалистически Республикана дола мовхьаш тIадола «Александр Блок», «Серебрянск» яха теплоходаш лаьрхIача ханал шин дии-бийсен хьалха форда тIа даьхад.

СУРТА ТIА: Вьетнаме лаьрхIа кемашта обработки ю специализированни комплекс.

И. ПАВЛЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНГРАД. Иттлагӏча пятилетка шерашка «Лето» яхача специализированни производствен объединене коллективо заданел совгӏа пхи эзар тонн совгӏа тайп-тайпара баьцадарш даьккад. Из толам баккха торо хилнай Ӏилмахошна новкъостал дарах. Цхьана творчески къа а хьегаш теплични плантацешта а баьцадаьрий дика хьувиъаш дола, хьалха хьадоьла лаьрххӀа сорташ хьадаьд, уж леладаре технологи кийчъяьй. Производственни помещенешка толаме болх беш я микроклимата управлене ю механизированни система.

Хьалхалаттача коллектива «Иттлагӏча пятилетке лакха эффективности балха дикаля йолаш» яха знак а СССР ВДНХ-ча Ерригсоюзни Сийлен улга тӀа а язъеш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦӀе байракх еннай.

«Лето» яхача фирма баьццара бермат — хох, салат, шампиньонаш, кхийола продукци хӀара денна города тӀекашна йохкаш хул.

СУРТА ТӀА: Т. Рыбченко теплицай продукце иргӀанара парти хьахьокхаш я.

И. САДАБАША сурт.

ТАСС фотохроника.

ДИКАЧА НАХАХ

ОПЕРАТОР УЗИЕВА ЛАЛИТА

Дукхача хана дена районе къахьегамхошта юкъерча яхье хьалхарча моттигашна латташ хьйоагӀа Вознесенски газ чакхйоахача завода коллектив. Ханал хьалха кхочашъяьй иттлагӀча пятилетка плах. Вайна ховча тайпара, хӀара деннарча хьинарехча къахьегамца, пайда эцнига йола резерваш лахарца, дика вӀаштӀехьбаьнкхача къахьегамца мара йоаккхалуш мичай хьалхара моттиг. Уж дерригаш а долаш да цига. ХӀаьта керттердар-м укказа шоай гӀулакхах дог лаваш къахьегаш бола дика нах хилар да. Цудукъа массаза а гӀадвуташ хул хьонхамаш.

Цу тайпарча нахах я товарно - бийдала участкера оператор Узиева Лалита. Ерригга а ши шу ха мара яц из йоӀ итт класс чакхъяьккхачул тӀехьагӀа заводе балха еяь. Цхьанкахьа болх бе хӀаьта а ме безий са яха уйла йолаш янзар цу балха. Ерригача классана дахана цу заводе доаш эксурсе тахьаьнчул тӀехьагӀа дукхьал укказа, газ чакхйоахача, балха яха лаьрхӀар цо. Ишттa цу заводе слесаралла балха волча воккхагӀча вошас Аркаде а безабалийтар цунна из болх. Каст-каста ший балха гӀулакхаш дувцаш йишийца дагавул из. Нишас заводе балха яха лаьрхӀача чӀоагӀа гӀадвалар Аркадий. Цул тӀехьагӀа заводе балха вера эӀаматӀаола вошв Юрий а. Цунна дукха безабелар контрольно-тохкама приборий слесара болх.

ХӀанз эскаре гӀулакх деш ва из. Ше йишийга яздеча кхьмош тӀа дукха сзасначa завода балхах дукха хаттараш ду цо.

Ела а кьенаш хьоаду Лалита ше хьалхара балха сиэди. Юххьанца массанега а ладувгӀар къонача йоӀо. ХӀаьта йоккхагӀйолча операторгна Узиева Лидайца-м цун цу сахьате хьоашал тоссаделар. Лидас шоай балха бокъонца бола говзанчаш хургболаш, шоай дукхача къамех болча нахах латтача пхьа барт болча коллектива дика гӀулакхаш доахкаргдолаш дукха нагирхой хьалкхебаьб. Ишттa цунгара дукха дика хӀамаш хьаӀомадаь я Лалита а.

Цудукъа хӀанз коллектива бокъонца йола дезалхо а хинна дӀаэттай из. Дика Ӏомабаьб цо кхоалагӀча разряда болх. Из комсорг а товарно - бийдала участке. Шоай комсомольцех Камышин Сергеях, Корзевич Танях, Кулисва Валех, Мержоева Мадинах донкхал деш я из. Царца дукха дика хӀамаш даьд цо. Цар массане а дика дакъа лоац завода юкъарча вахаре.

Лалитана диццургдоацаш да дӀадаха шу. Завода партийни организацеца ...ица цхьан сиена ...

оператор хилар цунах.

— Лалита шийна тӀадилла лерггӀа кхоачашдеш дика болхло я, — йоах завода партбюро секретаре Чирков Владимир Ильича. — Лоаццача хана дика специалист а массане а сий деш йола саг а хинна дӀаэттар из.

ТӀаккха кхы а доккхагӀа къахьегама толамаш дахар лоаш хургда-кх вай ший вахаре къонача коммуниста Узиева Лалитас.

З. СОЛТУКИЕВА.

НАЬХА ХЬАЛ-ТОРО ТОАЯР ДУХЬА

Вай республикерча заводашка, колхозашка, городашка, юрташка чакхъювлача собранешка къахьегамхоша юц КПСС XXVI-ча съезде новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад. Съезда решенешка къаьгга хьахьекхад коммунизма материально-технически лард йоллача вайна карагӀдаьнараш, де дезачух йоккха программа оттаяьй.

Уж решенеш советски наха дет тӀара къоабал а еш хьалоаш. Наьха хьашташ кхоачашдара, хьал-торо айяра, социалистически Даймехка низ совбаккхара тӀалесте а уж. Уж декхараш парте мишта кхоачашду ховргда вай республике бахача наьха хьал-торо дегӀа мишта ух знйча.

Пхе шера болхлойи гӀулакхерча наьхен алапеш 16 процент лаккхеннад, студентий стипендеш — 14,3 процент; пенсеши тайп-тайпара доле пособеши — 21 процент, бахача наьха ахчан доходаш — 28 процент. Ткъо эзар совгӀа бола дезал кердача фусамашка баха хайшаб. Баракашка, тишденнача цӀеношка баьха 1400 дезал кердача цӀеношка чубаьнинаб. Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа даьнна лоацаш хиннача 346 дезала дика квартираш еннай.

ДукхагӀа хиннай потребление юкъара фондаш. Дукхьал просвещенеген унахцӀено лоравргаи республике дӀадахийтар дукхагӀа хиннад хьалхарча пятилетке хинначул 104 миллион сом, е 23 процент. Юкъара образовани луча школашка 36 эзар моттиг ютӀахийттай, берий учрежденешка — 7400 моттиг.

Хувцаеннай город Грозный. Керда сибат хьахулаш хоалуш йоагӀа Ленина, Орджоникидзе цӀерагӀа проспекташ, дукха кхыйола улицаш. УрагӀахад дукхаза вӀаштӀерадаь цӀенош. Троллейбусни трамвайни наькъий сеть шеръенний, хица Ӏалашо ю гӀишлой хьалъяь а яьнна, болх бе йолаенный, хӀанз цар торо я Грозный, Гудермес, Назрань городашка, Шаьла, Урус-Мартана, Ножай-Юрта райцентрашна мел эш хий лоаттаде. Городашкен юкъташкен хьаьнй 112 километр водопроводни, 32 километр канализационни, 520 километр газопроводни сеташ.

Таланарча дийнахьа республике 230 эзар квартира чу газ йиллай. 90 процент долча цӀеношка хий чудиллад.

Шорлуш йоагӀа бытовой гӀулакхаш дара сфера. Тахан Нохч - ГӀалгӀайчене бахача наха 500 тайпара бытовой гӀулакхаш ду, царех 220 совгӀа юрта а деш.

Наьха хьашташ кхоачашдара даькъе толамаш даьхад торговле болхлоша. ИттлагӀча пятилетка шерашка пачхьалкхен а кооперативний а торговле розничи товарооборот 25,8 процент йоккхагӀа хиннай. Товараш пхьлагӀча пятилетке бахача нахага цу юкъагӀа дехкачул из 709,1 миллион сома маьха дукхагӀа дехнад.

Къахьегамхой шерра юкъезаэб духовни а культурни а гӀулакхашта. Республике бахача берригача наьха хӀана яц аьнна телевизораш, радиоприемникаш я. ХӀара цӀагӀа 3—5 газет, журналаш язду.

Хоаш ма хиллара, парте ший берригача балха юкъеметте уттаду наьха хьал-торо айсалта. Цудукъа вай а хила деза воашкара доагӀар деш. Культурно-бытовой а боахама а лоархӀам бола товараш арахецара пхе шера план вай республике 97 процент мара кхоачашъяьяц. Заданеш кхоачаш ца яьчарех я радиотехнически завод, моттигерча промышленноста министерства предприятеш, «Терек» яха мебельни объединени, кхыяраш.

Укх деношка республикерча къахьегамхоша, берригача советски наха санна, чӀоагӀа теркам тӀабахийта дувц КПСС XXVI съезда документаш. Болхлоша, инженераша, колхозхоша, хьехархоша, Ӏилма, культура, дейтелаша дет тӀара къоабалдеш тӀайиӀар уж.

Хьалхашка латта декхараш кхоачашде лаьрха къахьегамхой болга хьахьокх цар телача дукхача предложенеша. Къахьегама дисциплина тоаяра, къахьегама овсарле лаккхъяра, дас санна бийдалах, материалех, доагорах, электроэнергех пайда эцара тӀеравал я уж.

Социалистически яхье хьалха латтачар доахача къахьегама толамаш хьахьокх дӀадодер кӀезигагӀа а долаш болх тоабе йиш йолга. Цунна тешал ду, масала, «Оргтехника», «Консерволодоовощ» яхача, производственни объединенеша, «Старогрознефть», яхача мехкдаьттен газа йоахача управлене, кхычар тӀайиду социалистически декхараш. Цар массане а къовсам лоаттабу кердача пятилетка хьалхарча шера планаш хаьнал хьалха кхоачашъяра.

Къахьегамхой материальни хьал дӀахо тоадара, культурни вахара боарам кхы а айбара республике йоккха программа оттаяьй. Бахача наьха ахчан доходаш пхе шера 22 процент дукхагӀа хургья. Пачхьалкхен а кооперативни а торговле розничи товарооборот 19 процент йоккхагӀа хургья. Керда тикаш хьалъяра чотагӀа торговли сеть 20 эзар квадратни метр шерлургья.

Болх бе йолалургья мах бу йоккхий предприятеш: 350 сато болх бергбола универмаг, кхы а йоккха ши универмаг, тхов бола рынок, радиотехнически товараш, мебель, баьцадаараш, кхыдар дохкаргдола фирменни тикаш.

Бахача наха бытовой гӀулакх дара боарам 1,5-эза лаккхургба, юрташа — 1,7-эза. ЦхьайтталагӀча пятилетка шерашка кхы тӀа а хьелларгья 60 комплексни приемни пункт, 40 быта цӀа, 3 специализированни предприяти.

Боккха теркам тӀабохийтаргба нах чубаха цӀенош хьалдара. 1981—1985 шерашка лерхӀ чура че 1,5 миллион квадратни метр йола цӀенош хьалдаь даха а наха чубаха уж дӀадала а. ДикагӀа планировка йолаш хургья квартираш.

ДӀахо дегӀаухаргья халкъа образовани. XI пятилетке хьалъергья 35 эзар моттиг йола школьни эданеш, 13,8 эзар моттиг йола берий школьни учрежденеш. Пятилетка чакхйоаллаш алапел совгӀа йола школаш цхьан сменагӀа дешаш хургья. Профессионально-технически образовани системе кийчйергба 61 эзар говзал лакха йола болхло, царех 37 эзар юкъера образовани йолаш хургва.

Плана тӀа боккха теркам тӀаухийт наьха унахцӀено лораяра. Пхе шера лерхӀ 1900 маьнги бола больницаш дарба ду корпусаш хьалъе, поликлиникашка цхьан сменагӀа 1060 саг ва йиш хургйолаш.

ЦӀенхаитта теркам тӀабохийтаргба культурно-просветительни учрежденей материальни база чӀоагӀъяра, керда объекташ хьалъяра. Пятилетала чакхъялалехьа хьалъяьла лерхӀ 25 библиотека, 7,5 эзар моттиг йола культури цӀенош клубашк, 4600 моттиг йола кинотеатраши киноплощадкаши.

Духовни а материальни а рузкъа хьакхоллараш болхлой, колхозхой, интеллигенция. Съезда решенеш тӀа белгал ма даккхара, рузкъа дебадеш бола хьост къахьегам мара бац. Ше хьакхеллар мара кхача йиш яц обществаге. Къахьегама овсарле лаккхагӀа ме хул, вай Даймехка низ совбоал, наьха тьапиташ кхоачашдара дикагӀа торо хул. Цудукъа къахьегача коллективай хьинар айде деза, шерагӀа йоарже еза социалистически яхь, селхан баьчул дикагӀа бе беза болх тахан, кхоана кхы а дикагӀа. ОарцагӀьахо еза производстве мел йола тороаш, бийдал, материалаш, доагор кходара хаддаьаа къовсам лоаттабе беза. Къаьстта теркам тӀалоаттабе беза арахецача продукци дикал айяра. Цхьаккха предприяти, бригада, смена балха тӀехьаюсаргйоаца хьалаш вӀаштӀехьдаха деза, хӀара къахьегама коллектива балха эффективности диналн лаккхъяр норма а хиннa дӀаотта деза. Отталь задане кхоачашъяра, производственни дисциплина цӀенхаштта тоаяра тӀахьожам чӀоагӀбе беза.

С. БЕРСАНУКАЕВ,
КПСС обкома лектор.

ВӀаьстанара школьникий каникулаш йолча хана берий книжка традиционни кӀира чакхдаькхад Грозне. Республика литераторашца вӀашагӀкхетараш хиннад, цар керда произведенеш яйзай бераша, царна яйзай Советски Союза вежарашха йолча республикай берий яздархой творчество а.

Укх деношка книжкай тикашка дукха хул бераш, цар цигара берий книжкаш ийду.

СУРТА ТӀА: город Грознера № 23 йолча книжкаш дохкача тика тӀа баькхаб школьникаш.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

ЦӀИ ЦА ЯЛИЙТА ЙИШ Я

Массаза а цанна сатийна болча улицашка дага а доалаш пожарни автомобила сирена тата хезача дог тохаду. дегӀа эулам бод.

ЦӀи яьннай! Цхьанаьа воагаш пхьа да-м ва хьона... Дукха бала тӀакхоачабу вайна воалача цӀераша. Терко на яри цӀии. Уж ши хӀама вӀашагӀкхийттача метте цӀи яла йиш яц. Из массанена а дика хоаш хила дезаш да. ХӀаьта а, дукхаза а кертагӀа ца даьхача далац из бицлуш болча наха дагадохийтар духьа. ЦӀеро хӀаланье тарлу фабрикаш, берий яслеш, хала вӀашагӀйийтта хӀамаш. Нах боабеш а моттигаш хилслу. ХӀана?

ЦӀераш ювлара бахьанаш техкача гучадаьннад, 80 процент совгӀа яраш цӀи лора ца ярах, тоаяь йоаца пийшкаш, цӀагӀа лелаю фатаге-наца йоагаш электрически прибораш леталрах, электропроводкаш вӀаштӀехьа ца хиларах, берашa цӀераца ловзараш дарах нах бахача цӀеношка уж ювлаш хилар.

Масалаш доаладергда вай. Эттара хьалха бувцаргба вай летаеча пийшкашца бувзабенна цӀи ялара ихераш. Дукха ха йоаццаш, аьлча а январе, Шаьла районерча Автуре юрта вахача Баширова цӀагӀа кӀи яьннай. Цун бахьан дар солярка доагадеш йола пийшк. Солярка хьауха шоддиг еха хилар бахьан долаш цу чура цицхаш цӀагӀарча хӀамаех а кхийтта летаенна мебель, метта посрол, кхыяраш.

Ховча доагор доагадеш йола пийшкаш къаьстта кхераме я терко йоацаш е берех тийша уж юташ хилча.

Ишта моттиг хилсъеннай Надтеречни районе Зебер-Юрта. Январе гражданка Бугиева кхо бер Ӏо а дуждаь, лотаь йолаш солярка доагаду пийшк а йита тика тӀа яхай. Юха чуйоагӀаш цӀагӀара арнуххаш кӀур бӀаргабайнаб нанин. Цо хьийкхача цӀогӀо нах оарцагӀа а баьнна, цӀи яьннача цӀагӀара бераш арадаьхад. Царех шиъ цитта дейнад, кхоалагӀдар хала а хинна больнице дехьад.

Дукха ха йоаццаш г. Грозне Старопромысловски районе ваха А. А. Климов миллар менна хиларах лотаь телевизор а йита Ӏоввнав. ХӀаьта сов йоахьсина телевизор иккхай. ЦӀагӀара хӀамаш яьгай. Воагаваь Климов ше больнице вихьав.

Цу тайпара цӀераш цӀагӀа ца ювлийтар духьа йоагаш е берех тийша пийши а йите цӀагӀара ара ма довла, пийшк хьаллотаеча хана фатаген, бенани чу ма детта, цхьан ретина чу дукха прибораш чу а ехке электросете дукха ню ма бе.

Р. ИВАНОВА,
ВДПО Республиканский совета агитаци пропагандан дешашта йола ...

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

«ЖЕГЯЛИС» НАЬХА БЕЗАМ ТӀАОЗАШ Я

Итт шу хьалха Клайпеде хьахиннай «Жегялис» («Басмилг») яха берий халхара ансамбль. Из вӀашагӀъеллай ленинградски культура Лакхера школа чакхъяьнкхача Бунгардене Эльвирас. Эльвира ше яхача Клайпеде цӀаеча цо вӀашагӀъеллача хореографически кружоке эггара хьалха дӀаладеннараш цхьа ткъаьх бер мара дацар. Эльвирас берригаш а хьийцар. Ах шу даьнначул тӀехьагӀа эӀамигача ансамбло эггара хьалхара концерт оттадир, хӀаьта из толаме чакх а даьлар.

ХӀана «Жегялисе» ши бӀаь совгӀа бер да — пхи шу даьннарашнара лакхерча классашка дешаш болча школьникашка кхаччалца дараш. Цун программана юкъе да 200 гаргга халхар. Литовски республикерча дерригача цӀейшна дакъа лоацаш хул ансамбль. Лаьтай доазонел арахьа а хиннай ансамбль — чӀоагӀа безаме тӀайийцар из Москве, Ленинграде, Минске. Звездный городе а хиннад бераш. «Орленок», «Артек» яхача пионерски лагерашка а концерташ уттадаьд эӀамигача ансамбла. Толаме гастролеш яьй цо доазол арахьа а.

— Къаьстта йоаккхо ю аз бераштa музыка, халхьа творчество езаллийтара, — йоах Эльвирас. — Цудукъа тха программана юкъе дукха да Литовски халкъа халхараш.

Творчески толамаш дахарах ансамблана Ленински комсомола преми еннай.

Витаутас МИКУЛИЧУС,
АПН корреспондент.

ФЕ ХИЛА

Шийна «хӀамилг» яккхар духьа машинех пайда ийбелга дехкаш дола РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ арадаьннад 1968 шера 19 июне. ХӀаьта а кийслу вайна цу гӀулакха пачхьалкхен а шо-шоай доалахьа йола а машинаш шоашта пайда бар духьа хехкаш бола водителаш.

Укх тӀеххьарча шин кӀирагӀа ГАИ болхлоша рейд яьй цу тайпара водителаш лехаш. Хьагучабаьннараш административни материалаш а оттаяь, шоатта динахьа, 21 марта, таксомоторни парке вӀашагӀъеллача ГАИ комиссе хьожабаьбар. 120 совгӀа материал яр цунга яхьийтар. 85 совгӀа бола водителаш 2 беттагара 1 шерага кхачалла ... водительски бокъонех ... раш ПДД экзаменаш дӀакла хьожабир. кхоалагӀчарна ткъаь итт-итт сом гӀодаш техар. Масала, К. Д. Алибегов — № 42 йолча школа хьехархо — ялх бетта водительски бокъонех ваьккхав, А. М. Альбукаев — Грозненски ПМК инженер — ялх бетта, ханна болх беш воаца М. Ю. Исембаев — 12 бетта, С. Д. Пареньков — 14-ча домоуправлене керттера инженер — ялх бетта, хӀаьта П. Н. Смиськова — «Грозгипронефтехим» яхача института группа кулгалхочоа — 30 сом гӀод техад. А. А. Ботвинко — СССР 50 шу дизара цӀерагӀча химически завода слесарь — 12 бетта водительски бокъонех ваьккхав...

Транспортаца дувзаденна наькъашка хиннача хатарех белгалданкха доагӀа Ростов-Баку наькъа тӀа хиннa хӀама. ЦхьоалагӀча шурий совхоза доалахьарча МТЗ-50 яхача трактора водитела Л. С. Шовханова ГӀуларе яхача юртагахьа дӀахьовзаш гола тоххача метте легковой автомашина тӀатехай трактор цун водители цу чу ваьгӀа пассажира чӀоагӀа лоза а веш.

ДӀадахача кӀирагӀа Нохч-ГӀалгӀайчен наькъашка 15 авари яьй, цхьа саг ве а вуйш, 14 сага човнаш а еш.

НГӀАССР МВД ГАИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 МАРТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — Софронов. Моссовета цӀерагӀча Пачхьалкхен академически театра « Езачьнарех маланаш» яха фильм-спектакль.
11.20 — Керданараш.
14.30 — Керданараш.
14.50 — «Ялат а бутт а» яха научно-популярни фильм.
15.30 — «Спор-клуб».
16.05 — «Халкъа ашараш».
16.20 — «Леено» яха берашта долча телевизионни художественни фильма премьера. (Болгари).
17.55 — Яковлев. Конструктора запискаш дӀадеш РСФСР халкъа артиста Каморов.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Ӏилман вахар».
19.30 — Эзрана тӀа хийнимеди а. «Лорале автомобилаш» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Музыкальни вахар» яха телевизионни журнал.
22.30 «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — РСФСР заслуженни артиста Слободкина концерт. (Фортепиано).
8.35 — Мультфильмаш программа.
9.05 — Документальни фильмай программа.
10.00 — «Кагирхой адресаш».
11.00 — «Пришли вье сага» яха берашта дола художественни фильм.
12.30 — Казански ССР Пачхьалкхен симфонически оркестра концерт. Дирижер Шынбаев. Алма-Атера передача.
12.45 — Жюль Верна вахара а творчества а оагӀонаш.
13.30 — Зиновин. «Муратова чӀоагӀа ховачанера вахар». ШоалагӀа да. Телевизионни спектакль.
14.00 — Волейболах йола СССР чемпионат. МаӀенах. «Автомобилист» (Ленинград) — ЦСКА. Харьковера передача.
16.10 — Республиканский музыкальни училища студентий концерт.
16.50 — КПСС XXVI съезда сеналаш кхоачашдергда. ГӀишлошъеча производства боарам лакхбе» (нохчий меттала).
17.20 — Киножурнал.
17.30 — Саг къахьегама сийлен ва» (гӀалгӀай меттала).
17.45 — «Нохч - ГӀалгӀайчу гӀолав».
18.05 — «ЦхьайтталагӀча пятилетка хьалхара шу». Мехкдаьттехой сийлене традицеш. «Грознефть» Ленина орден еши 50 шу дизарга.
18.45 — Фильм.
18.55 — «Сийдоло Даьхе, аз хьона малеш доах». Самодеятельни искусства политически илли республиканский телевизионни конкурса соцам беш дола концерт. Яасте даьхча — документальни фильм.
21.00 — Московски Пачхьалкхен филармоне Академически симфонически оркестра концерт. Дирижер — РСФСР халкъа артист Китаенко.
21.40 — «Алешкин безам» яха художественни фильм.

1 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — Эзрана тӀа хийнимеди а. «Лорале автомобилаш» яха художественни фильм.
10.35 — «Бодра сцена» яха берий хора концерт. (Болгари).
11.20 — Керданараш.
14.30 — Керданараш.
14.50 — Социалистическа Монгол телевидене документальни фильмаш программа.
15.40 — «Телестадион».
16.15 — Кагирхошта йола ашарий сайренаш.
16.05 — Съезда делегаташна дешна. Таджикски ССР Писателей Союза правлене хьалхарча секретара Каюмова къамаьл.
18.15 — «Мичад ва, зурначи!».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — «Спартак» (Москва). Тбилисера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — Аркадий Райкина вӀашагӀкхетар» яха телевизионни фильм.
22.45 — «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачей программа.
8.05 — «Вай сецний йола».
8.35; 9.35 — Астрономи. 10-гӀа класс.
9.05; 14.35 — Педагогически гуламе урокаш. Психологически Ӏилманий доктора Амонашвили балха опытецара.
10.05 — Немецкий шот.
10.35 — Стендаля вахара а творчества а оагӀонаш.
11.35 — Хьалхарча пятилетка гӀишлош.
12.05 — Студенташта - заочникашта, I-гӀа курс. Инженерни графика.
13.35 — Философи. Общественни саналтам а цун структура а.
14.05 — Подготовительни отделени ладугӀархошта. Физика.
15.05 — Хьехархочунна — дийрий урок. 3-гӀа класс.
16.10 — «Саг йолалуш» яха художественни фильм.
17.45 — КПСС XXVI съезда сенаташ кхоачашдергда. Парте белгалдаьккхар кхоачашдергда вай» (гӀалгӀай меттала).
18.15 — «Нохч - ГӀалгӀайчу гӀолав».
18.35 — Дунен халкъашта юкъара обозрени (нохчий меттала).
18.50 — «Сага заманв».
19.20 — Мультфильм.
20.00 — «Байка дахаьала хобол шун, бераш!»
20.15 — Литературни дешараш. Андерсен. Фаьлгаш а цар истори а.
20.50 — Шостакович. Номер 5-гӀа бола симфони кхоачашъю Московски пачхьалкхен симфонически оркестро. Дирижер — СССР халкъа артиста Дударова.
21.40 — «Безамо хьалхадоахакаргда» яха телевизионни художественни фильм. 1-гӀа сери. (Болгари).

РАДИО

31 МАРТ

6.00 — «Юрта Ӏуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Иллеш, ашараш, халхаро ашараш (гӀалгӀай меттала).
8.50 — «Съезда идеяш — халкъана шаьш». Беседа (нохчий меттала).
9.15—«Бокъонаш хоречча оргнаш йолайий герачча истола тӀа (эрсий меттала).
9.35 — «Къона заманал» (гӀалгӀай меттала).
10.00 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «ЦӀена моттиг» хоамаш (эрсий меттала).
10.15 — КПСС XXVI съезда сенаташ кхоачашдергда. «Производства луш бола пайда лаккхбаре тӀехьа» (нохчий меттала).
16.30 — Юрта боахама хьалхалаттарашта дола концерт (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
18.30 — Ашараш (гӀалгӀай меттала).

1 АПРЕЛЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Дунен халкъашта юкъара обозрени» (гӀалгӀай меттала).
8.40 — Даьхенах бола илли (нохчий меттала).
9.15 — Берий хьехархошта йоаккхийбараштa. «Музыкальни хьетама» кебар». Беседа (эрсий меттала).
9.30 — «Спортивни Нохч - ГӀалгӀайче» (эрсий меттала).
10.00 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «Агитаторам бола беш». Беседа (гӀалгӀай меттала).
16.15 — Хьона Даьхе, салтечун дегӀ» (нохчий меттала).
16.45 — КПСС XXVI съезда сенаташ кхоачашдергда. «ВӀаьсти дӀано культураш къахкьалга лаккхдера наькъаш» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Курчалоевский» яхача совхоза горелаца лелачушна Магомадовойна дола музыкальни радиооткрытка (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гӀоллен Грознен морхаш а, йолаш, йоачан а йоацаш, къулбаседенгахьара секунде 3 — 8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 3—8, Грозне 5—7 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашна лоа а делхаш, дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —4 +1, дийнахьа +1 +6 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

— Са даьсара, цкъа, са ... хоздабертбац Ӏа!

Хьехархо: Хьа кӀаьнк дика кхеташ а кхьахьал долаш а ва.
Да: Тамаш я из са кӀаьнк веле...

— Даьра со ревизор-м вац.

— Баба, сега даккхийта дахча.
— Ӏайха кӀаккха да дыр ... метте нах ма белабе.

Х.-Б. ИСРАИЛОВА сурташ.

ТХА АДРЕС: 364807, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кхьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364807, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттен деношка

СФ05132. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1319.